

T. B. M. M.

TUTANAK DERGİSİ

Altmış üçüncü birleşim

26 . V . 1945 Cumartesi

İçindekiler

	Sayfa		Sayfa
1. — Geçen tutanak özeti	396	nu tasarısı ve Bütçe Komisyonu raporu	
2. — Havale edilen raporlar	396	(1/388)	396:417
3. — Görüşülen işler	396	A — Ekonomi Bakanlığı bütçesi	396:411
1. — 1945 yılı yedi aylık Bütçe Kanu-		B — Sağlık ve Sosyal Yardım Ba-	
		kanlığı bütçesi	411:417

1. — GEÇEN TUTANAK ÖZETİ

Birinci Oturum

1945 yılı yedi aylık Bütçe Kanunu tasarısının görüşülmesine devam edilerek Ekonomi Bakanlığı bütçesinin tümü üzerinde bir müddet görüşüldü ve dinlenmek için yarım saat Oturuma son verildi.

İkinci Oturum

Ekonomi Bakanlığı bütçesinin tümü hakkın-

da görüşülmeğe devam edildi. Cumartesi günü saat 10 da toplanılmak üzere Birleşime son verildi.

Başkanvekili	Kâtip	Kâtip
Aydın	İsparta	Erzincan
Dr. M. Germen	K. Turan	B. K. Çağlar

2. — HAVALE EDİLEN KÂĞITLAR

Raporlar

1. — Belediyeler Bankası hakkındaki 2301 sayılı kanunun 5 nci maddesinin (A) fıkrasının değiştirilmesine ve bu kanuna geçici bir maddelâresine dair kanun tasarısı ve Maliye ve Bütçe Komisyonları raporlarıyla Mahallî İdadeler İmar

Bankası hakkında kanun tasarısı ve İçişleri ve Bütçe Komisyonları raporları. (1/187, 331) (Gündeme);

2. — İş kazaları ile meslek hastalıklar ve analık sigortaları hakkında kanun tasarısı ve Geçici Komisyon raporu (1/316) (Gündeme);

BİRİNCİ OTURUM

Açılma saati : 10

BAŞKAN — Ş. Günaltay

KÂTIPLER : B. K. Çağlar (Erzincan), N. Baydar (Malatya)

BAŞKAN — Oturum açılmıştır.

3. — GÖRÜŞÜLEN İŞLER

1. — 1945 yılı yedi aylık Bütçe Kanunu tasarısı ve Bütçe Komisyonu raporu (1/388)

A — Ekonomi Bakanlığı bütçesi

BAŞKAN — Ekonomi Bakanlığı bütçesinin tümü hakkındaki görüşmeye devam edilecektir. Söz Ekonomi Bakanı Fuad Sirmen'indir.

EKONOMİ BAKANI F. SİRMEN (Rize) — Muhterem arkadaşlarım; dün ve bütçenin umumî müzakeresi yapılırken sorulmuş olan suallerin cevaplayamadığım kısımlarını cevaplaymaya gayret edeceğim.

Bir arkadaşımız bağ kükürdü meselesinden bahsettiler. Bağ kükürdünün fiyatının fazla olduğunu ve bunun kükürt curufundan yapılmış olması dolayısıyla fiyatının indirilebileceğini söylediler. Bu hususta kendilerine vereceğim cevap şudur:

Bağ kükürdü, Tarım Bakanlığıyla mutabık bulunularak yapabildiğimiz âzami tenörde imal edilmektedir ve fiyatının indirilmesi mevzuunda hassasiyetle duurulmaktadır. Geçen sene tor-

bası 12 liraya olan bu kükürdün fiyatını bu sene 11 liraya indirmiş bulunuyoruz. Bundan daha fazla indirmeye bu sene için imkân bulamadık. Arkadaşımızın dileğini nazara alarak gelecek sene bunda ikinci bir indirme imkânı olup olmadığını ciddiyetle araştıracağız ve mümkün olursa bunu da yapacağız.

Arkadaşlarımdan bazıları garp linyitleri işletmelerimize amele tedariki için tatbik edilmekte olan mükellefiyet usulünden bahsettiler ve bunun doğru olmadığı ve iyi neticeler vermediğini ileri sürerek mümkünse kaldırılmasını istediler. Arkadaşlar, Garp linyitlerimiz, biliyorsunuz, büyük harbin şiddetlendiği devirlerde memlekete tehlikelerin yaklaşmağa başladığı bir zamanda memleket müdafaasının büyük icapları nazara alınarak ele alınmış ve kısa bir zamanda geniş ölçüde harekete geçilmesi kararlaştırılmıştır. O mıntakalarda eskiden beri işletilmekte olan kömür ocakları gayet mahdut bulunduğundan dolayı kömürde çalışmakta bulunan ve bunu kendisine meslek itti haz etmiş olan işçi adedimiz çok azdır. Bu boşluğu karşı-

layabilmek için ister istemez orada mükellefiyet usulüne gıdılmış, bu usulün tatbikından şimdiye kadar alınan neticelere göre mutaaddit ıslahat yapılmış ve en son, zannediyorum arkadaşların kısmı azamının malûmudur, yenden mükellefiyet usulünde bazı istisnalar ve ferahlık verici esaslar kabul edilmiştir. Ekonomi Bakanımız da bu mevzuda konuşan arkadaşların fikrine tamamen iştirak etmektedir. Hedefimiz ve gayemiz bir an evvel ve bir gün önce bu mükellefiyet usulünü terketmektir. Bu mevzuda ciddi olarak çalışmaktayız ve çok uzun olmayan bir zaman zarfında bu mntaka için buna muvaffak olabileceğimizi de ümit etmekteyiz.

Arkadaşlarımdan bazıları balıklarımızın memlekette kıymetlendirilmediğinden bahsederek mütalâada bulundular. Biliyorsunuz ki su mahsulleri mevzuu İktisat Bakanlığının taksim edilmediği devrede Denizbanka verilmiş vazifeler arasında bulunmakta idi. Bilahare Ticaret ve Ulaştırma Bakanlıkları ihdas edildiği zaman su mahsulleri işi teşkilât kanunu mucibince Ulaştırma Bakanlığı vezaifi meyanma ithal edilmiştir; Ulaştırma Bakanlığının yeni teşkilât kanununu tasarısında bu mevzuu oradan alınarak Ekonomi Bakanlığına devredilmesi için teklif yapılmıştır. Halen bu tasarı, öyle zannediyorum ki, Büyük Millet Meclisi komisyonlarında müzakere edilmektedir. Lâyiha kanuniyet kesbedince bu işe de İktisat Bakanlığımız el koyacak ve ıslah yolunda çalışacaktır.

Arkadaşlarım, bu mesele hakkındaki maruzatını burada bitirdikten sonra biraz da geçen sene içinde sanayi kalkınması hamlesi sayılabilecek olan yaptığımız işlerin neler olduğunu arz etmeme müsaadenizi rica ederim.

1944 senesi Haziran ayında, yüksek heyetin malûmu olduğu üzere, Karabük sülfirik asid fabrikası işletmeye açılmıştır. Bu fabrika o tarihtenberi normal bir şekilde çalışmakta, gerek resmî, gerek hususi müesseselerimizin sülfirik asid ihtiyacını geniş ölçüde karşılanmaktadır. Yalnız sülfirik asidin 66 bomeli teksif edilmiş kısmını hazırlıyacak olan tesisimiz de geçen sene bazı arızalar çıkmış ve fakat sarfedilen gayretler neticesinde bu arızalar da ıslah edilerek halen bu kısım da normal bir şekilde çalışmaya başlamıştır.

Yine geçen senenin Temmuz ayında Karabük'te süperfosfat fabrikamız işletmeye açılmıştır. Memleketin yüksek heyetinize malûm bulunan sunî gübre ihtiyacını bu tesisimiz geniş ölçüde karşılamaktadır ve sunî gübrenin hakiki ihtiyaç sahiplerine en iyi şekilde dağıtılabilemesini sağlamak üzere fabrikamızın bütün mahsulü Tarım Bakanlığı emrine verilmiş o Bakanlığın gösterdiği ve tâyin ettiği şekilde tevzi edilmekte bulunmaktadır.

Yine geçen senenin Temmuz ayında, saman,

paçavra Selliloz fabrikalarımızı işletmeye açtık. İkinci kâğıt fabrikamızı işletmeye açtık.

Saman ve paçavradan selüloz istihsal eden müesseselerimizin geçen seneki faaliyeti olmasaydı, Avrupa ile münasebetimizin kesilmesi neticesi, selüloz getirtemediğimizden dolayı İzmit'teki kâğıt fabrikamız durma tehlikesine mâruz kalacaktı. Hattâ geçen senenin son aylarında ancak yerli selülozla işleyebilmiş ve bu sayede faaliyetin durmasından kurtulunmuştur. Bu senenin ilk aylarında da odundan dahi selüloz imaline geçilmiş ve ilk zamanlarda husule gelen bazı arızalar izale edilerek halen odun selülozu fabrikamız da işler hale konulmuştur. Bu arada bir arkadaşımız, ambalaj kâğıtlarının mukavemet edemediklerini ve patlamakta olduğunu beyan ettiler. Bunu Ekonomi Bakanlığımızda bilmektedir. Bu patlamanın sebebi; kısaca arz edeyim, selüloz darlığı ve müşkilâtı dolayısıyla imâlâtta kâfi miktarda selüloz kullanılmamasından ileri gelmiştir. Bir taraftan arzettiğim gibi selüloz tesislerimizin yeniden selüloz imali vaziyetine geçmeleri, diğer taraftan İsvç'ten ve diğer bazı Avrupa memleketlerinden ve Amërikadan selüloz getirilmesi için yaptığımız teğebbüslerin müsbet netice vermesinden istifade ederek bunların evsafının iyileştirilmesi cihetine gideceğiz.

Sonra geçen sene zarfında inşasını ikmal ettigimiz Sivas'ta Tuğla ve kiremit fabrikamız vardır. Bu fabrikanın tuğla kısmı halen işletmeye alınmış ve tuğla imaline başlamıştır. Kiremidde de yakında başlayabileceğimizi umuyoruz.

Bundan sonra yine geçen sene eylül ayında temelini attığımız İzmir'de kurulmasını karar verilmiş bulunan dokuma fabrikamızın inşaatı aşağı yukarı bitmiş bir hale getirilmiştir. Bu fabrikada kurulacak olan dokuma tezgâhlarının, son defa Amërikaya giden heyetimiz tarafından, Amërika'ya siparişleri yapılmıştır ve onların gelmesine intizar edilmektedir. Bir kaç gün sonra da Taşköprü'de kendir soyma tesisatımızın temeli atılacaktır ve bu tesisatı tamamlayıcı ve bize hakiki neticeyi verecek olan kendirden iplikle dokuma tesisatının kurulması için gayret sarfedilmektedir.

Arkadaşlarımdan bazıları, Ateştuğlası fabrikasının şimdiye kadar niçin kurulmadığından bahis buyurdular. Hakikaten ateştuğlası fabrikasının kurulmasında büyük gecikmeler olmuştur. 1943 senesinde İsvçere'ye sipariş ettiğimiz ateştuğlası fabrikamızın muamelesi İsvçere ticaret anlaşmasının bilâhare husule gelen olaylar neticesi işiyememesinden dolayı şimdiye kadar buna muvaffak olamadık. Ateş tuğlasının arkadaşlarımızın bahsettiği gibi memleket sanayiindeki mühim rolünü idrak ettiğimizden dolayı ve bunun tahakkukunu ticaret anlaşmasının işlenmesine bağlamak bu işi daha ziyade geciktireceğini nazarı dikkate aldığımızdan son defa Bakanlar Kurulu

lundan istisnai bir karar istihsal ederek bu tesisin doğrudan doğruya serbest döviz tediyesi suretiyle mubayaasını ve kurulmasını sağlamış bulunuyoruz.

İsviçre Hükümetine sipariş yapılmış, sipariş bedelinin % 40 ı ödenmiştir. Teslim müddeti siparişin tekemmülü tarihinden itibaren on aydır. Hâlen bu fabrikayı kuracağımız Fil-yosta'ki yeri ve araziyi temin etmekle uğraşmaktayız.

Yine geçen sene zarfında Havza'da Kozlu mntakasında bir kuyu açılması için hazırlıkları bitmiş ve bütün malzemesini memleketimize getirmiş bulunmaktayız. Bu kuyu havzanın o mntakadaki istihsalini sağlayacak ve emniyet altına alacaktır. Orada yapılacak olan teknik tesisatla o mntakanın istihsalini yükseltecektir. Kuyunun inşası her yerde olduğu gibi biz de de uzun sürecektir. Ancak 3 senede bitirilebilecektir.

Murgul Bakır işletmemizin bundan evvelki seneler zarfında peyderpey İngiltere'den getirilmiş olan malzemesi mahallerine tamamiyle sevk edilmiştir. Bakiye malzemenin İngilizlerden alınması yolunda büyük gayretler sarfedilmektedir. Bu tesisimizde bakiye malzeme gelince kurmağa başlayacağız. Bütün bu arzettiklerimizden başka geçen sene zarfında Divrik'teki havai hat-tımızı ikmal ettik, Hâlen işletmekteyiz. Fabrikalarımızın birçok noksan kısımlarını ve içtimai tesise taallük eden işçi evleri ile revir, hastane ve memur evleri gibi birçok inşaatımız da olmuştur. Bu saydıklarımın heyeti umumiyesi hakkında bir fikir verebilmek için bu mevzularda geçen sene zarfında sarfettiğimiz paranın, Etibank ve Sümerbank için 20 milyon lirayı aş-tığını huzurunuzda arz etmek isterim.

Arkadaşlar; dünya harbinin bitmesi yaklaş-tığı şu zamanda yeni sanayi hamleleri yapabilmek için gerek ileride yapmağı tasarladığımız husus-ları tâyin, gerek bunları işletici müesseselere, ve-rilmesi lâzımgelen şekil üzerinde uzun zamandan-beri ciddi bir surette vâkı olan çalışmalarımız aşağı yukarı sona ermiş ve bu hususta Bakanlı-ğımızca hazırlanmış bulunan tasarılar peyderpey Bakan arkadaşlarımızın görüşlerine ve mütalâa-larına arz edilmektedir. Kısa bir zamanda Hü-kümetten geçirilip yüksek huzurunuzda sunula-cağını arz edebilirim.

Arkadaşlar; geçen sene yaptıklarımız ve ile-ride yapacaklarımız için vâkı olan hazırlıklarımıza kısaca işaret etikten sonra arkadaşlarımm, üzerinde uzunuzadıya durdukları diğer bir ko-nuya geçiyorum. Söz olan arkadaşlar memleke-tin sınıai kalkınmasında hususi teşebbüs ve ser-mayenin de buna iştirakini ileri sürdüler ve bir-çok kıymetli mütalâalarda bulundular.

Arkadaşlar, Ekonomi Bakanlığının görüşü odur ki, bir memleketin sınıai kalkınması yal-

nız Devlet eliyle, istediğimiz hacimde ve sürat-te yapılamaz. Esasen hepimizin bağlı bulundu-ğu ve inandığı Partimizin programı Devletçili-gimizin hududunu ve şeklini tâyin ederken bu-rada ferdi teşebbüsü esas olarak kabul etmiştir. Binaenaleyh Hükümetimizin ve Ekonomi Ba-kanlığımızın bütün ieraatına bu zihniyet hâkim-dir. Halen kanunlarla, ki o da bir tane, iki tanedir, bazı müesseselere imtiyaz şeklinde hasredilmiş olan konuların haricinde hiçbir hu-susi teşebbüsün herhangi bir mevzuda sınıai tes-is kurmasına İktisat Bakanlığımız mâni olmuş değildir. Bilâkis bu kalkınmada hususi sermayenin ve teşebbüsün büyük rolü olabileceğine inanan Bakanlığımız bu senenin başında sanayi birliklerine, ticaret odalarına gönderdiği bir ta-mimle kendilerine şu vazifeleri vermiş ve ken-dilerinden şunları istemiştir; denilmiştir ki, Devlet yarımın muhtemel müsait şartlarından istifade ederek memlekette yeni bir sınıai kal-kınma hamlesi yapmak için hazırlıklarını ikmale gayret etmektedir. Hususi eşhas elinde teraküm etmiş olan servetin yine bunlar eliyle memleke-tin sınıai kalkınmasına kanaliz edilebilmesi için ne gibi tedbirler alınması lâzımgelir diye kendilerinden sorulmuştur. Bu tedbirlerde Ba-kanlığımıza yapabilecekleri tavsiyeler ehemmi-yetle tetkik edilecektir ve kendilerinden yalnız umumî mütalâa değil, mevcut mevzuatımızda dahi ne gibi tadiller icabedeceği sorulmuştur. O zamandan bu güne kadar başta İstanbul Sa-nayi Birliği olduğu halde diğer birçok ticaret odalarımızdan cevaplar gelmiş ve bunlar Ba-kanlığınızda tetkik edilmekte bulunmuştur. He-nüz cevap vermemiş olan bir iki ticaret odasın-dan da cevaplar alındıktan ve Vekâletimizin bu husutaki tetkikleri de yapıldıktan sonra icabe-derse Devlet teşkilâtı dışında bulunan ve bu hususta ihtisas sahibi telâkki edilen kimseler-in de mütalâalarına müracaat edilerek icabeden tedbirlerin peyderpey alınması cihetine gidile-cektir.

Arkadaşlarım, şimdiye kadar olan mevzuat-ımla zannediyorum ki kıymetli arkadaşlarımm sordukları suallere, bunları toplayarak cevap vermiş bulunuyorum. Sözlerimi bitirirken şunu bilhassa tebarüz ettirmek istiyorum ki, Cum-huriyet idaresi kuruluşundanberi memleketimi-zin sınıaileşmesini, ileri medeniyet ve refah se-viyesine erişebilmemizin ana şartlarından biri saymıştır. Biz, bugün, ikinci büyük harbin 6 ncı yılında buna her zamandan da ziyade inan-mış bulunuyoruz.

Yarımın dünya iktisadi nizamı ve şartları ne olursa olsun, malî imkânlarımız ne kadar dar, bilgin ve teknik elemanlarımız ne kadar az bulunursa bulunsun sınıai kalkınma hamleleri-mize devam etmek niyetindeyiz ve devam edece-ğiz. Bu hareketin ilk devrelerde bizi ne kadar getin meselelerle ve zorluklarla karşı karşıya bir-

rakacağını biliyoruz. Hepimize ve bu günkü neslimize bazı külfetler tahmil edeceğini de biliyoruz. Fakat, bütün bunlara rağmen sınaî kalkınma hamlesinde herhangi bir tereddüde düşünmüyoruz ve düşünmenin de doğru olmaya çağrı kanaatindeyiz.

Çünkü, arkadaşlar; biliyoruz ki milletlerin tam istiklâle kavuşmasının tek yolu budur ve yine arkadaşlar, hepimizin en büyük amacı olan Türk milletinin refah ve saadete erişmesi ancak bu yoldan kabilirdir. Mâruzatım bundan ibarettir. (Alkışlar).

H. BAYUR (Manisa) — Önce, bir iki kelime ile, bu şahsi mesele denilen şeyden bahsedeyim.

Ben, vazifeten toplanmış bir komisyonda, vazifeten çağırılmış bir bakanım, kendisine vazifeten söz söylerken, bir kaç kötülük örneği vermiş olan bir kaç arkadaşına karşı aldığı hoşgötürücü tavrı anlattım. Bunda şahsiyat nerede, şahsi söz nerede? Bu resmî bir muamelenin naklinden ibarettir. Bunu ben niçin naklettim? Çünkü böyle kötülük örnekleri verilirken bunların iyi karşılanıp takip edilmemesi ileride kötülüklere yol açabilir ve acağıdır. Bunu ifade etmek için söyledim. Bu işlerde gerektiği gibi takip yok dedim. Ben bunu tamamıyla bir vazife ifası adederim. Ve bunda hiç bir şahsi düşüncem ve kimsenin şahsına taalluk eden bir şey de yoktur.

Şimdi bu bir tarafa, Bay Fuad Sirmen'in ifadeleri arasında gayet ehemmiyetli iki yön üzerinde durmak isterim. Bunlardan birisi adı geçen komisyonda da anılmıştır. Bu kürsüden de tekrar edildi. Bunu başka başka arkadaşlarımızda yapmaktadır ve doğru değildir. Şimdi biz bir kötülüğün ve yolsuzluğun şundan ve bundan şikâyet ederken bir bakan burada der ki valiyi niye söylemiyorsunuz? Vali niye yapmıyor?

Bir defa arkadaşlar valiler bize karşı mesul değildir. Vali bizi hatır için ya dinler, ya dinlemez. Fakat nazari de olsa bize karşı mesul olan vekillerdir. Bir yolsuzluk görürsek biz onlara söyleyebiliriz, ve bize karşı mesul mevkiide bulunan vekil niçin valiyi söylemedin bile dememelidir. Kendisine encümünde de söylemiştir. Bu kötülüklerin kendisine söylendiği zaman vekil valiyi niçin söylemiyorsunuz, valiyi niçin ita'at etmiyor, bu pamukluların köylerde gerektiği gibi satılması için biz birtakım tedbirler emrettik bundan sonrası valilere aittir. Valiler işlerini görmüyorsa bizim takip edeceğiz. Bu ne demektir arkadaşlar? Eğer valiyi iş görmüyorsa kendileri valiyi cesalandırabilirler, azlını dahi isteyebilirler. İş görmüyor diye gelip bize söylemesin. Bu hal işlerin takip edilmediğini ve olduğu gibi bırakıldığını gösteriyor. Bu işlerde ayrı ayrı iki yön vardır. Birisi tektârde isabet, ikincisi takipte ciddiyettir. Herhangi biri aksasa ötekinin mükemmeliyetini sıfıra indirebilir. Benim bütçe genel konuşması esnasında anlattığım olay yani kötülükler Komis-

yonun da geçen olay esasını bu takip işinin ciddi olmadığını göstermiştir ve bunu göstermek için söylenmiştir.

Şimdi başka bir iddiaya gelmek istiyorum, o da yapılmaktadır. Bazı Bakan arkadaşlarımız dahi bunu söylemektedirler. Deniyor ki; biz böyle düşündük, böyle yaptık. Eğer siz daha iyisini biliyorsanız, söyleyin yapalım. Bu gibi iddiaları mesul olmıyan bir aşz söyleyebilir. Mesul olmıyan bir kalem yazabilir. Amma mesuliyet makamında bulunan bir zat bunu söyleyemez; hele bu kürsüden hiç söyleyemez. Bu ne demektir? Meselâ bir pamuklu dağıtımı içinde herhangi bir tedbir almırken veyahut bir tedbir kabul edilirken, nasıl yapmış olduğunu bilmiyoruz, amma hepimiz bir tahmin yürütebiliriz.

Bu işleri başarıyla tatbik etmiş ve muvaffak olmuş birçok memleketler vardır. Hemen bütün müstakil memleketler. Bu memleketlerde ne yapılmıştır? Her halde bunların tatbik edip muvaffak oldukları kanun, nizam, talimatname vesairesi getirilmiş, görülmüştür. Bir defa bunların bizdeki duruma ne kadar intibakı vardır? Bizde tatbik edilebilir mi, edilemez mi? Edilebilirse ne dereceye kadar tatbik edilebilir Tabii bunun üzerinde incelemeler yapılmış ve bu incelemeler yapılmakla beraber Bakanlığın teşkilâtında bulunan mutahassıslar da fikirlerini yürütmüşlerdir. Sonra ticaret, sanayi odalarının, idare âmirlerinin, valilerin, kooperatiflerin, ziraat odalarının polisin ve sairinin mütalâası da alınmıştır. Bütün bunlar da mütalâaların beyan etmişlerdir. Bütün bu incelemelerden sonra pamuklu dağıtımı için, fasulya için şu şu esasata yürüyeceğiz denilmiştir.

Şimdi Bakanlara bize deniliyor ki, bütün bunları, bu istihbarat ve danışma vasıtalarını kullanarak bu neticeye vardım. Sizler ve yahut sizlerden bir ikisi bunlardan tamamen mahrum olarak kendi aklınızla bir şey bulun ve bulduğumuzda bizimkinden daha iyi olsun. Böyle bir iddia olur mu ve bir Devlet rüknü bunu söylemekle mesuliyeti üzerinden atmış olur mu? Benim aklım ermiyor, kendimi alıyorum, zannedirim ki, % 99 nuzun vaziyetindeyim. Murakabe komisyonu vardı, bunların raporlarının bir iki tanesine göz atabildim, hepsini göremedim, epey de uğraştım ele geçiremedim. Amma diyeceksiniz ki, Başbakanın isteseydiniz size verirdi. Bunu yapmadın. Amma onun haricinde uğraştım, fakat elde edemedim. Biz böyle en basit şeylerden bile mahrumuz. Bu suretle, bu şerait altında bizler mesul ricâlden daha fazla bir şey söyleyebilir miyiz? Dolayısıyla şurada, burada gayrimesul kimseler söyleyebilir, yazabilir. Fakat bu kürsüden mesul ricâl bir daha böyle bir şey söylememelidir. Nihayet bir bakan şu kanaate varırsa ki, kendi elinde bunca vesait varken onun bulamadığı bir şeyi bu vesaitten mahrum olan kimseler veya bir iki kimse bulursa o vakit o

bakanın yapacağı iş nedir? Derhal Başbakanı gitmeli benden daha zeki, benden daha kabiliyetli birisini buldum, benim elimde bunca vesait varken bulamadığım bir şeyi o elinde hiç bir vesait yokken bulmuştur. Fevkalâde kabiliyetli ve zekidir. Ben çekiliyorum, bu makama onu getirin Devletin, milletin menfaati bunu gerektirir demesi lâzımdır.

Bundan sonra maden işletmelerine döneceğim. Tabii Soma madeni üzerinde konuşacağım. Çünkü bu maden üzerinde az çok bilgim vardır, ötekiler üzerinde konuşmuyorum.

Şimdi bu Soma madenini ve umumiyetle Garp Linyitleri işini Bay Fuad Sirmen çok hafif geçmiştir. Mesele böyle hafif değildir. Maddi yolsuzluk vardır, gayri kanuni ve doğru olmıyan hareketler vardır. Bir defa kanunen bu işlerde karar almak Koordinasyon Heyetinin vazifesidir. Koordinasyon Heyeti Başkan veya hut da onun tevkil edeceği bir bakanın riyaseti altında bir kaç bankadan tereküp eder. Bunlar da Ticaret, Ekonomi, Ziraat vesairelerdir. Bunlar demin arzettiğim gibi birkaç bakanlıktan tereküp eder. Bu işte o bakanlıkların kurmay heyetleri rey sahibidirler, fikir sahibidirler demektirler. Halbuki bugün tatbik edilen kararname böyle yapılmış bir kararname değildir. Yalnız Bakanlar kurulundan geçmiştir. Yani Bakanlar kurulundan geçmiş kararnamelerin ne demek olduğunu bir çoğumuz biliriz. Bu, behemehal o bakanlıkların kurmaylarından geçmiş değildir. İktisat Bakanlığı bir karar vermiş, Bakanlar Kurulu toplantısında imza toplanmıştır. Halbuki kanunun istediği bu değildir. Koordinasyon Heyetinden çıkması lâzımdır. Yani bir kaç bakanlık kurmayınca incelenmesi lâzımgelirken bu yapılmamıştır.

İkincisi; doğru olmıyan bir cihet de yayımlanmış olmasıdır. Yani bir çokları evinden barkından almıyorDün bir arkadaşım söylediği gibi, jandarma, polis vesair kuvvetle bunları evlerinden alıyoruz. Bu neye binaen oluyor, niçin ilân edilmemiştir. Her halde bundan bir iki hafta kadar evvel ilân edilmiş değildir. O mntakada her halde bundan iki hafta evveline kadar ilân edilmiş değildi ve aylardanberi ilân edilmemiştir. Dolayısıyla herkes evinden aldığı vakit neye binaen almıştır, bunu, bilmiyor, bu vaziyette suiistimal olmaz olur mu? Niçin ilân etmemişler? Bu hususta birşey söylenmemiştir. Ben, bunu da doğru bulmuyorum. Bu iş her türlü suiistimale mütehammildir. Yüzlerce mektup almaktayız.

Sonra herkesi askere aldığımız gibi bunları da çalıştırıyoruz deniyor. Bu da doğru değildir. Çünkü bunlar, askerliğini orada yapıyor değildir. Askere alınmaktadırlar, ondan maada askerliğini yapmaktan maada bu işi de yapıyorlar.

Sonra, bunlara verilen para meselesi; bunla-

rın eline bir liradan biraz az para verilir. Fakat iddia edilir ki, bunlar 3 - 4 arasında bir şey veriyoruz. Fakat yemekleri vesairesi için kesilir, o yemek de doyuracak miktarda değildir. Bundan başka kendisine nazarı olarak veriyorum denilen paranın 3 - 4 ü yemek için kesilir buna göre bu iş bir angaryadan başka bir şey değildir, veriliende gayrikâfi bir yemektir. Kanun bunların ücretle alınmasını emreder, ücretle demek o adamın dışarıda alacağı ücretin aşağı yukarı tutarı demektir. Biz nefere de beş on kuruş veriyoruz. Bu takdirde onu da ücretli addetmek icabeder. Halbuki nefere verilen para dışarıda kazanacağı paraya nazaran laşeydir. Bunlara verilen ücret de dışarıda kazanacağı paraya nazaran laşeydir. Daha acayip şeyler olmuştur. Sonra öntemmiştir. Mesela bu köylüler alınmış, madenler için ormanda direk kesmek üzere müteahhitlerin emrine verilmiştir.

Hatta kendi baltalarıyla gitmelerini dahi istemişlerdir. Bü yüzden baltalar kırılıyor vesaire gibi şikâyetler olmuş ve bazı idare âmirleri bunu önlemeğe çalışmışlardır. Bu meselede acaip işler olmuştur. İstedığımız bunlara doğru ve âdilâne muamele yapılmasıdır. Bunlar bin bir türlü şaşırıcı muamelelere mâruz kalmışlardır. Bunlara para verilsin, yiyeceklerini kendileri alsın, veya kendilerine evlerinde tedarik edecekleri fiyata vrilsin. Yoksa muhtekire şu kadar kâr bırakılarak yağ almak, gıda maddeleri almak suretiyle veriyorsunuz. Bunlar kararname ile alınıyor. Besliyoruz diyorsunuz ve bunu da fahiş fiyatla veriyorsunuz. Bu hak mıdır? Bir çok şikâyet mektupları alıyoruz, yazık bu insanlara. Bu mudur adalet, bu mudur müsavat? Gibi feryat ediyorlar.

Bizim istediğimiz bunlar olmasın, güzel bir tedbir alınsın. Bu adamlar madem ki civarda bulunuyor, kendi ailelerinin vereceği yiyecekler muayyen bir vasıta ile toplayıp kendilerine getirilirse hiç olmazsa aldıkları üç, dört lira yevmiye kendilerine kalır ve ücret meselesi feryadı mucip olmaz.

Bir zamanlar buraya herkes alındı. Meselâ bir fabrika sahibi madende taş kırmağa gönderildi. Neticede ne oldu? O adamın bin bir emekle vücuda getirdiği fabrikası kapandı. Onun için büsbütün adaletsizlik olmadan bu iş düzeltilmelidir. Öyle olmazsa halk mütemadiyen Devletten, Devletçilikten soğuyacaktır. Verim de fevkalâde düşüktür. Yunus Nadi zamanındaki verimden üç, dört misli aşağıya düşmüştür. Bu suretle mağdur olduklarını bilen adamlar tabiatıyla iyi çaişmamaktadırlar ve verim de gündün güne azalmaktadır. Verimin düşüklüğü ise bir çok füzulî masrafların yapılmasını mucip olmaktadır. Çünkü bu adamlar toplandııkları vakit muayyen sayıda adam alınmamaktadır. Bu tertibe göre pek çok kişi bir defa gidiyor, çünkü düşünülüyor ki şu kadar kaçma, şu kadar

hastalık yüzünden eksilecektir. Biz kalabalık taşıyalım, eğer taşımayanlar arasında kaçanlar, hastalar varsa kaçan kaçıdır, hasta çıkanlar bırakılır. Bu işlerde daha tedbirli olmak lâzımgelir, askerde bile böyle olmaz. Askere, vatani vazifeye giderken bile ne bulursa alayım sonra salıveririm demek yoktur. O da yayınlanmış bir kanunla olur. Bunların düzeltilmesi, Devletçilik prensibinin halkın sinesine yerleşmesi ve onda tepkiler uyandırması için elzemdir.

Z. KARAMURSAL (İstanbul) — Fuad Sirmen arkadaşım kendisine tevcih edilen suallerin kesreti ve aynı zamanda suallerin ehemmiyeti itibarıyla, bazı suallere cevap vermek imkânını bulamadı. Bendeniz de zaruri olarak dünkü mâruzatıma tekrar temas edeceğim. Sayın Bakan, benim temas ettiğim mevzulardan birisi olan kömür beyannamesine temas ettiler amma benim söylediğim esbabı aynen ortaya koymakla iktifa ettiler. Bendeniz dedim ki, beyanname için tâyin edilen müddet, verilecek olan kömürlerin tevzi işini tanzim ve umumî tevziat miktarını tesbit içindir, fakat verilen müddet azdır. Bana belki yirmi kişi bu iş için müracaat etti, verilecek yarım ton, bir ton kömür için sıkışık bir duruma konulması doğru değildir. Hiç olmazsa bu müddet bir ay daha temdit edilsin. Bilmiyorum, buna imkân var mıdır, yok mudur? Bu müddet bittikten sonra, kömür en mühim bir ihtiyaç maddesidir, müracaat edememiş olan vatandaşlara kömür verilmeyecek midir? Bendeniz öyle tahmin ediyorum ki, muhterem Bakan birçok meşguliyetleri arasında böyle yüzbinlerce müracaat karşısında kalacaklardır. Hepsi birer sebebe istinat edecektir. Belki hakikate makrun olmanın esbaba başvuracaklardır. Bu da umumî ahlâk ile kabili telif olmıyan bir vaziyet ihdas edecektir. Hiç olmazsa vatandaşların vaziyetlerini nazarı dikkate alarak birarada daha bu işi vâsi tutsunlar da onlar da mahrum bırakılmıyan.

Diğer bir sorum, Sümerbank fabrikalarını satınalmaya teşebbüs edildiğine dair olan şâyialardan bahsetmiştim. Bu sorumu cevapsız bıraktılar. Doğru mu, değil mi? (Öyle bir şey yok sesleri).

En sonra, balıklar hakkında evvelce bir kanun tasarısı verilmiş olduğunu söylediler, onu takibedeceğim. Bunları kısa bir surette olsun cevaplandırılırsa müteşekkîr kalırım.

İktisadi Devlet Teşekküllerine ait raporun münderecatı hakkındaki sorumu sükûtle geçiştirmeleri kanaatimin ölçülmesine delâlet etmiştir. Tekrar etmek istemem.

Gl. E. DURUKAN (Hatay) — Sayın arkadaşlar, Ekonomi Bakanımız ekonomi işleri hakkında uzunuzadıya izahat verdiler. Belki bazı arkadaşlarımızın suallerine cevap verip,

kendilerini tatmin buyurdular. Fakat benim ehemmiyetle üzerinde durduğum meselelerin bazılarında hiç temas buyurmadılar ve bazılarında da beni ve bizleri tatmin edecek izahat vermediler. Onun için tekrar huzuruza çıkıp, belki mâruzatımı unuttular, hatırlatmak zaruretini duydum.

Mâruzatımın başında; petrol arama işi geliyordu. Bunun ne vaziyette olduğunu bilmek istiyorum.

Motör imalatı için atılmış bir adım var mıdır? Hazırlanmış bir proje mevcut mudur ve ne düşünülüyor, ne haldeyiz? Bunu da bilmek istiyorum.

Üçüncüsü; Karabük müessesemiz şimdiye kadar ne kadar ray yapmıştır ve bu sene ne kadar yapacaktır, fiyatlar nedir? Travers, cebire, bilon ve trifon gibi malzeme de yapıyor mu? Bunları bilmek istiyorum.

Bakır istihsalatının yükseldiğinden bahis buyurdular. Fakat tasfiyesi hakkında bir şey söylemediler. Zaten istihsalatın yükselmekte olduğunu hepimiz biliyoruz. İstedığımız tasfiyesinin ne halde olduğunun bilinmesidir.

Kükürten bahis buyurdular, fakat yine tasfiyesinden bahsetmediler. Yani kükürdün içindeki bitüm atılarak harp sanayiinde kolaylıkla kullanılacak bir hale getiriliyor mu, getirilmiyor mu? Bunu da bilmek istiyorum.

Asit sülfirikten bahis buyurdular, hakikaten kendilerini bu hususta tebrik ederim. Fabrika imalâta geçmiş, gerek memleket, gerek harp sanayiinin bu yardımcı malzemesi bu suretle temin edilmiştir. Fakat asit nitrikten hiç bahis buyurulmadı. Yine harp sanayiini yakından ilgilendiren gliserin imalatı için de ne düşündüklerini söylemediler. Onun için bu hususta kendilerinden tenvir buyurulmağımı tekrar rica ediyorum.

İ. SABUNCU (Giresun) — Efendim, huzurunuzu fazla ihlâl etmiyeceğim. Sayın Bakanın benim dünkü beyanatım münasebetiyle İttifakları cevapları arasında o beyanatla ilgili gördüğüm bazı noktlara kısaca temas edeceğim.

Amele mevzuuna temas ettikleri zaman nihayet Devlet işletmesi bakımından bir de sosyal vazife yaptıklarını beyan buyurdular. Bu doktorların matbu rejim kâğıdı gibi bir konu oldu. Her işte ileri sürülen bir şeydir. Kendilerinden evvel de böyle idi, yeni değil. Hatta o kadar ki isim zikretmiyeceğim, komisyonda bu meseleyi ben uzun müddet senelerce münakaşa ettiğim zaman ileri sürülen yine bu olmuştur. Efendim, biz memura, amele ev yapıyoruz, lojman yapıyoruz, biraz eğlensin diye sinema yapıyoruz, bu başkasında yoktur; Mukabilinde birşey almıyoruz. Müessese müdüründen sordum, hayır aslı yoktur dedi. Hangisinin aslı yoktur dedim, evet böyle şeyler yapıyor, fakat lojmanlar mukabilinde biz kira alıyoruz mümasillerini Devlet na-

sıl amorti ediyorsa biz de bu tarzda bir kira alıyoruz. Arkadaşlar aynı malı, aynı evsafa yapan mümasil fabrikalarla mukayese etmek icaberdur. Meselâ Adana'daki fabrikanın hudutları, hastaneler ve amele memurlarını yatıracak yerleri vardır. Bunlar benim iddiamı çürütmek değil hafifletmeyecek dahi misallerdir.

Sonra kalifiye amele meselesi; ilk zamanlarda bu tip işçi bulunmıyordu dediler. Arkadaşlar; ilk zamanlarda da yoktur, son zamanlarda da yoktur. İşte rapor yanımdadır. 15 sene evvel kurulduğu zaman da böyle idi şimdi de böyle Amele niçin tutulamıyor, sosyal vazife yapıyoruz diyorlar ve bunlar için yüz binlerce sarfediliyor, fakat, yine amele yoktur. Bunlar ikisi birbirini tutmayan iddialardır. Sosyal vazifemi yaptım dediğim zaman bu amele dursa pekâlâ derim. Yapılan masrafta hedefine vâsıl oldu derim. Bu yoktur. Amele kaçıyor.

Sonra Murakabe Heyetinin raporları İktisadi Devlet teşekkülleri Umumi Heyetine incelenmiştir, buyurdular, Bu sözlerinden benim anladığıma göre, bundan birçok rakamlar aldım, birçok şeyler teşrih ettin amma bunun cevabını orada vermiştik, demek istediler Fakat ben bu fikirde değilim. Nihayet ekonomi işleri burada mevzu bahis olurken bütün memleketin üzerinde alâkadar olduğu bir bahis olarak telâkki ettim ve bunu teşrih ederken, dâvayı ortaya korken huzurunuzda Murakabe Heyetlerinin raporlarından da istifade etmeğe çalıştım.

Sonra kârlardan bahsettiğim zaman, en çok şaşıtığım cevaplarından biri şu oldu: Fabrika mamulâtının vasatî kârı alınmıştır. Efendim; rica ederim, istirham ederim, Ticaret Bakanı nerede görmüyorum, bunun cevabı ona düşer. Nihayet bir kanun nesrediyoruz, kararname nesrediyoruz, bütün milleti buna itaata sevk ediyoruz, empediyoruz. Riayet etmeyenleri takibata mâruz bırakıyoruz, ihtisas mahkemelerine veriyoruz. Sonra burada bağırıyoruz, on tanesini asmalı idi efendim. Beri taraftan Devlet riayetsizlik yapıyor, nihayet bir takım paravanalar arkasına sığınarak vasatî kârı teknik ve sair düşüncelerle cevaplandırıyoruz. Bunu millet yutar mı? Erbabı buna kanaat getirir mi? vasatî kâra bakmalı; ne demek efendim? Bir malı piyasaya sevk ediyoruz, ortada bir karname vardır, bunu on kuruşa satacağım diyor, fabrika kârını % 10 diyor. % 11 kuruşa sevkedeceksin yerlimallara. Benim bildiğim karnameye göre mal fabrikadan çıktıkdan sonra perakendecinin eline geçinceye kadar karnamecinin bıraktığı kâr âzami % 25 tir, vasatî olarak, hatırımda kalan budur. Bugün ticaretle meşgul değilim amma, sağdan, soldan duyuyoruz. % 200 - 300 kâr etti denildiği zaman, akıl, mantık kabul etmeyen cevaplarla karşılıyoruz. Beni asabileştiren bir çok şeyler var; kontenjan, kliring perdesi arkasına sığınarak İktisat Bakanlığı elindeki civataları istediği gibi

sıkıştırıyor; dışarıdan girmesin sen yapta ucuz sat, onu da yapmaz. Bunun hesabını dökümanter olarak verebilirim amma sözü uzatmak istemiyorum.

Sonra bizdeki fabrikalara verilen kâr, hususî fabrikalara verilen kârden fazla değildir diyorlar Ticaret Bakanı buna cevap versin. Ben böyle olmadığı iddiasındayım.

Sonra, fiyatlarda indirme yaptım diyor. Asıl matlup olan indirmeler, halkın günlük ve zaruri olan ihtiyacına taalluk ederse o zaman ben ona indirme derim. Burada buna naftalinden, neftten %5 indirme yaptım diyor. Amma ötekine gelince, hakikaten zaruri ihtiyaç, Devletin ilân ettiği ile fiilî vaziyet arasında dağlar kadar fark vardır. Son çıkan konjonktür mecmuasında diyor ki, Ankara, İstanbul geçikme endeksinden bahsederken kaçınıcı sayfada olduğunu bilmiyorum orada diyor ki, son zamanda Yerli mallar Pazarı basma ve kaput bezinin fiyatında % 25 - 30 indirmesine nazaran piyasada patiska fiyatı şu kadar daha pahalıdır. İşte resmî bir yalan. Nasıl, nerede olmuştur, bu ne zaman indirilmiş? Onun intişar ettiği tarihteki toplanmış olan istatistiklerde basmanın fiyatı 157 kuruşa satılıyordu. Sonradan 150 kuruşa indirilmiştir. Yani arada bir 7 kuruş indirme vardır. Bu, 150 nin içinde % 25 - 30 mudur?

Sonra evsafa iyiliğe doğru gidildiğinden bahsedildi. Evsafa iyiliğe doğru gidilmediğini yine Murakabe Heyeti raporunda görüyoruz. 7944 yılında belki biraz gidilmiştir. Gidilmeyen kısımlar da çoktur. Meselâ yünlü kumaşlar mütemadiven bozuk çıkmaktadır. Evsaf, nerede evsaf? Enleri de arzettiğim gibi bu, dünya ölçüsünün dışındadır. Meselâ bu kumaşların eni 140 santimdir. Hattâ daha aşağı gelenler de vardır. Bu hususta en çok salâhiyetle söz söyleyebilecek Şevket Torgut arkadaşımızdır, isterseniz gelsin Heyeti Celileyi tenvir buyursunlar. Benim nihayet eedattan kalma bir meslekimdir. Bundan 30 sene evvel dahi böyle değildi. Benim yaşım 55 tir. Çok oldu bu işten ayrılalı. Erkek kumaşlarında 140 santim yoktu, bu daima 150 santimdir. İngiliz kumaşlarını almız, kenarının makineye bağlı olduğu kısmı hariç, geri kalanı 150 santimdir. Rica ederim; memura kumaş veriyoruz. Aldığımız kumaş terzinize götürdüğünüz zaman, benden daha boylu ve ben ende bir adama 3 metre kumaş kâfi gelmiyor. Terzi çıkmaz diyor, bir kol boyu daha alacağız. Niçin, dediğimiz zaman, en vermiyor, çıkar fakat pantolonun apışarası parçalı olur diyor. Bilmiyorum, neden üç metreden bir adama bol bol çıkmasın, yazıktır. Hükümet söz veriyor, memurlara elbiselik kumaş vereceğiz. Bunu tabii Bütçe Encümeni soruyor, araştırıyor, üç metre olarak ayarlıyor ve memurlara üç metre üzerinden veriliyor. Alıyorsun üç metreyi, bir türlü bir kostüm çıkmıyor.

Sonra, hariçten mal getirmekten bahsettim, buna cevap verdiler. Bakan arkadaşlarımız buyurdular ki; öyle pekte denildiği gibi hariçten gelecek mal pek te ucuz da değildir. Bunu böyle söylüyorlar amma hâdisa pek te böyle değildir. Niçin böyle değil? Resmî teşekkülleri var; yüz milyona kadar liralık mal getiren müesseseler var. Ticaret ofisi. Açın telefonun; sorunuz. 92 saatim içinde basma 22 sent, patiskaya 16 sent teklif edilmiştir. Kendilerinin buyurdularını prim farkı ile birlikte bursun varacağı fiyat 27 - 28, bilemedin 30 kuruştur. Gümrük resimleri ile beraber. Bu vaziyette daha düşük evsafta basma 150 kuruşa nasıl satılıyor? Ötekinin eni de fazla.

Biraz genişlik vererek deniyor ki bizim halimiz nice olacak? Biraz düşünedim, köylünün haline bakıyorum, müteessir olmamak mümkün değil. Bu adamlar bize deseler ki; senin şu bana verdiğin beş metre basmada pamuk olarak hammaddeler kaç kuruştur? Verecek cevap bulamayız. Benim tahminim, iplik olarak ifade ettiği mâna 18 - 20 kuruştan ibarettir. Murakabe Heyetinin de işaret ettiği gibi bu gibi şeylerde hammaddelerin tuttuğu fiyat karşılığı % 40 - 60 nispetindedir. Bunu esas alırsak nihayet 50 kuruşa malolmalı. 150 kuruşa satılıyor; hangi esbabı mucibe ile? Eğer bugün bu mevsimde daha iyi bir mahsul alsaydık... Arkadaşlar, mahsul kendi kendisini ayar eder ve ayarlayacaktır göreceksiniz. Bugün 20 kuruşa olan buğday yarın mahsul daha iyi olduğu zaman dışarıda kimse satacağımsız? Böyle palyatif tedbirlerle dışarıya mal satılmaz. Mecburuz ucuz istihsal etmeğe, maliyetini ucuz elde etmeğe. İhracat yapana prim ver, ithalât yapandan prim al, her ikisinde de müstehlik eziliyor. Fiyatı düşürmek aklımıza gelmiyor. Manzaraya bakıyoruz, pamuklu işi, arkadaşlar, sıkıyorum sizden, fakat müsaade buyurun bu mesele halli imkânsız olan bir şey değildir. Bu memlekette hallolunur amma müsaait vakit olsa âcizane kanaatımı arz ederdim. Amma benim alacağım tedbir netice itibariyle bir taraftan piyasayı düşürmekle beraber fabrikaları yıkar. Bu sahada daha söylenecek birçok şeyler vardır. Fakat üzüyor. Kâğıt işinden bahsettiler. Kâğıt işi bence pamuklu dâvası gibi bir âlemdir. Bugünkü vaziyet ve plânın tabiki, yerin intihabı, işlenmesi ve saire bence fennin değil, fensizliğim bir âbidesidir.

Sonra, buyurdular ki, bu milletin tam istiklâl kavuşmasının tek yolu sanayileşmektir. Bunu inkâr eden kimse yoktur, bu doğrudur. Fakat nihayet bunlar her dâvanın birer fasıl başıdır. Amma nasıl sanayileşmelidir? Dâva buradadır. Ben bütün bu iddialarımda senelerce münakaşa ederken demiyorum ki, sanayileşmiyelim, fabrika kuruyalım. Nihayet fabrika binasını bir mütaahhide verirsiniz, o binayı yapar, makinesini sipariş edersiniz, montör gelir, mali-

neyi monte eder, fabrika kurulur. Mesele bu değildir. Mesele onu işletmede, iktisadi bir zihniyetle işletebilmektedir.

Son olarak şöyle bitireceğim: Bizde ekseriyetle bunları böyle münakaşa ederken birçok eenebi kelimelere dayanırız. Efendim; «sosyoloji icabı», «teknoloji buna böyle icabettiriyor, sizin aklınız ermez» derler. Aklınız erer. Fakat benim hayatta âcizane gördüğüm; «sosu», «teknoloji» kaldırdığınız gibi gerisi hep «loloji».

Y. ÖZEY (Manisa) — Muhterem arkadaşlar; çok kısa mâruzatta bulunacağım. Sayın Bakanımız kükürdün torbasını 11 liradan on liraya indirdiklerini işaret buyurdular ve Tarım Bakanlığı ile de müşterek hareketlerinden bahis buyurdular. Belki müşterek hareket vardır. Fakat fiyat hususunda müşterek bir hareket olmadığını yakından biliyorum. Bu hal uzun müzakerelere yol açmıştır ve bu müzakereler yüzünden bağlarımız zarar görmüşlerdir. Bundan birkaç sene evvel dışarıdan kükürt getirildiği zaman; bilhassa bu nokta üzerinde Sayın Bakanın dikkat nazarlarını çekmek istiyorum, Keçiburlu sarı kükürtün torbasını beş liraya veriyordu. Son senelerde dışarıdan kükürt getirmek imkân hâsıl olmadı. Bu imkânsızlık karşısında Keçiburlu işletmesi bunun fiyatını yükseltti. Hatta zannediyorum ki, şimdi sanayi erbabına kilosuna bir liraya veriyor. Eskiden elli kiloluk torbası iki, üç liraya satılırken, sarı kükürtün, şimdi kilosuna bir liraya veriyorlar. Fakat bu çiftçiye verilmiyor. Kendileri niçin bir kıymeti olmayan ve adeta kendileri için bir yük sayılan cürufu, yani kükürdün istihsalından artan, kısmın bugün kilosunu 11 liraya bağönlara veriyorlar. Bağönlara bugün çok müşkül bir durumdadırlar. Bu kükürdü de zaruret dolayısıyla alıyorlar. Esasen Keçiburlu işletmesinin kuruluşunda birçok yanlış vaziyetler olmuştur, yedek kısımlar daha evvel tedarik edilmiştir. Bu yüzden bağönlarmız zarar görmüşlerdir. 11 lira üzerinden torbasını vermekte ısrar etmelerini ben memleket menfaatine uygun görmüyorum. Muhterem Bakandan tekrar rica ederim, başka bir yerde kullanılmayan, kendileri için esasen kaybedilmiş bir madde olan cürufu hiç olmazsa maliyet fiyatından pek yüksek bir bedel saydığım 5 liraya versinler. Çünkü buna yapılan ameliye yıkanmak ve öğütmekten ibarettir. Bu öğütme ve yıkanmak da 50 kiloluk bir torba kükürt için 5 liradan fazla olamaz. Hükümet evvelce çiftçilere bu gibi ilaçları teşvik mahiyetinde olarak bedava vermekte idi. Çok rica ederim bunu da nazarı itibara alınsınlar.

Tekrar arz ediyorum. Birkaç sene evvel sarı kükürtü beş liraya verirken, hali hazırda hiçbir işe yarayan bu kükürdü, 11 liraya vermekte ısrar etmesinler. Ben bunu çiftçilerimiz ve bağönlümüzün menfaatına aykırı görüyorum.

EKONOMİ BAKANI F. SİRMEN (Rize) — Muhterem arkadaşlar; yeniden söz alan arkadaşların bahis buyurdıkları hususlara birer birer cevap vermeğe gayret edeceğim. Sözlerime başlarken, dün bahsettikleri halde mâruzatım meyanında temas etmediğim hususlar için mazur görülmeğimi dilerim. Esasen dün demiştim ki; arkadaşların sordıkları mütenevvi meselelerden şayet gözümden kaçmış olanlar bulunursa, kendileri ifale buyururlar onlara da cevap veririm demiştim. Şimdi bu vazifemi yapacağım.

Dünkü beyanatım, bir arkadaşım tarafından Yüksek Meclisinize karşı mesuliyet deruhte etmiş olan Bakanlarımızın aldığı tedbirler meyanında, şu işleri valilere havale etmiş olanların görmesini istedim dedikleri zaman, mesuliyeti valilere devrettiklerinden bahsettiler. Arkadaşlarım zannediyorum ki, icra işlerinden dolayı Yüksek Mellise karşı mesul olan tek heyet; Bakanlar Kurulu ve onu teşkil eden mesul Bakanlardır. Bu, malûmdur. Fakat bir Bakan arkadaşına şu iş tatbik edilirken mahzurlu netice veriyor bunu düzeltin dediği zaman, o Bakan bu işin nasıl cereyan ettiğini anlatırken şu kısmının tatbiki valiyeye bırakılmıştır demesi Bakanların mesuliyeti valilere devrettiği mânasını çıkarmıya ne dereceye kadar müsaittir bunu takdirinize arz ediyorum.

Arkadaşlar; ben dünkü mâruzatımda, pamuklu tevziatında memleketimizin bünyesine en ziyade uygun bir usulü tatbik etmekte olduğumuz kanaatinde bulunduğumu arz ettim, takdir buyurursunuz ki, takip edilen usullerin mahzurlu ve faydalı tarafları vardır. Ve bunlar daha ziyade fayda verecek olan yeni bir şekil bulununcaya kadar devam eder. Binaenaleyh bu mâruzatımın Sümerbank vasıtasıyla tevzi tâbi tutulan pamuklarımızın aynı fiyatla ve tamamen köylünün eline geçebilmesini sağlayabilmek için tatbik etmekte olduğumuz usulden bahsederken bu arada valilere düşmüş olan işleri de söylerken burada Bakanın mesuliyeti valilere devrettiği mânasını çıkarmak ne dereceye kadar doğrudur, onu da takdirinize arz ederim.

Arkadaşlar, ikinci mesele olarak şu noktaya ilişildi; ben dün dedimki pamuklu birinci derecede halkın ihtiyaç maddesidir. Bundan en iyi şekilde en ziyade ihtiyaç sahibi olanlara gidebilmesini sağlayabilmek meselesine şahsan dahi büyük ehemmiyet verdim, şahsan meşgul oldum, bu hususta fikirlerinden istifade edilebilecek kimselere danıştım ve bu danıştığım kimseler arasında yüksek heyetiniz içerisinde bulunan arkadaşların da bulunduğunu söyledim. Bütün bu istişareler en sonra vardığımız ve bulunduğumuz neticenin bu olduğunu arz ettim. Burada bu söylediklerimden daha iyi bir usul bulup bana veriniz, onu tatbik edelim manasına çıkarmak bilmem nasıl mümkündür. Ben bugünkü imkân ve memleketimizin bugünkü şartlarına göre ve dediğim şekildeki istişareleri yaptıktan sonra bulabildiği-

miz usulden bahsettim. Belki bunun daha iyisi olabilir. Fakat bizim yaptığımız budur. Bunun daha iyisinin mümkün olup olmadığını taktirini yüksek heyetinize bırakırım.

Sonra mükellefiyet hususunda kanun dışı muameleler olduğundan bahsettiler. Arkadaşlar, mükellefiyet usulünün bugün tatbik edilen şekilde kanuna aykırı bir hareket yoktur. Bugünkü Hükümetin değil Türkiye Cumhuriyetinin kurulduğu günden itibaren hiç bir Hükümetin kanun dışı muameleye tevessül etmemiş olduğu malûmunuzdur ve olsa bile buna yüksek heyetiniz bir an için dahi müsaade etmez. Zannediyorum ki Millî Korunma Kanununda mevzu bahis edilen mükellefiyet usulü ile şimdi bizim gerek Havzaya gerek garp linyitlerinde amele bulmak için tatbik etmekte olduğumuz usulü birbirine karıştırıyorlar. Eğer bugün tatbik etmekte olduğumuz usul Millî Korunma Kanunu hükümlerine dayanılarak mecburi mükellefiyet usulü olsaydı buyurdıkları gibi evvelâ koordinasyon heyetinden bu mevzua dair bir karar almak ve ondan sonra bu kararı Bakanlar Kurulundan geçirmek lâzımgelirdi. Nitekim bundan çok seneler evvel harbin başlamasını takip eden birinci veya ikinci sene zarfında bu yola gidilerek Ereğli işletmelerine amele temin ve tedarik edilmiştir. Fakat bunun tatbikatı binlerce vatandaşın bu mükellefiyete ademi riayetinden dolayı doğrudan doğruya mahkeme huzuruna sevk edilmeleri ve mahkemeleri hudutsuz işler altında bırakmak neticesini verdiği görülmüştür.

Havzaya ve linyit işletmelerine bu voldan amele temin ve tedariki doğru olmadığı neticesine varılmış ve ondan sonra o usul terkedilmiştir. Bugün tatbik edilen usul nedir? Bu mesele ile vakinen alakâlandıklarına göre herhalde kendilerinin de bilmeleri lâzımgelir. Bugün mevcut kanunların hükümlerine dayanılarak bazı muayyen mıntakalarda bazı muayyen esnan dâhilindeki vatandaşlar silâh altına alınmaktadır. Bilvesile yine huzurunuzda arz ettiğim gibi bu muamele tâbi tutulan vatandaşlar askerlik vazifesi gören vatandaşlar gibi muameleye tâbidir. Ancak kendileri Devletin, ehemmiyetini şimdi arz ettiğim, maden işlerinde çalıştırıldıkları için bunlara yalnız nefer tahsisatının verilmesi doğru olmadığı düşünülmesi ve mümasil amele ücretlerine yakın bir ücret verilmesi ve bu suretle hareketin hem kendilerine bir yardım ve hem de haksınasâne bir muamele olduğu düşünülerek bu yolda muamele yapılması kararlaştırılmıştır. Bu esas dâhilinde harekette bulunulmuştur. Bu karar için tebliğ edilmemiştir, için gizlidir diye ifade buyurdular.

Bu suali Bütçe Encümeninde Bakanlığımın bütçesi görüşülürken diğer bir arkadaşımız sormustu. Orada etraflı izahat verdim. Bütçe Encümenini terkip eden arkadaşlar hatırlarlar, bu, askerî bir dâvet olduğundan dolayı zannediyorum.

rum ki, neşredilmemiştir. Bu hususta ben kendimi, yüksek Heyetinize salâhiyetli ve tam izahat verecek vaziyette addetmemekteyim. Çünkü bunların celp ve dâveti ciheti askeriyece yapılmaktadır. İcabederse sayın Millî Savunma Bakanlığı tenvir buyurular.

Mâruzatımın hulâsası budur ki, bu işte kanuna aykırı bir vaziyet yoktur. Buna işaret ettikten sonra, dün söylediklerimi kısa olarak tekrar edeceğim.

Mükellefiyet usulünün devam ettirilmesi niyetinde değildir, Ekonomi Bakanlığımız. Arzettiğim gibi, ilk fırsatta ve mümkün olabilen en kısa bir zamanda bu usulü peyderpey bütün maden işletmelerimizden kaldırmak niyetindeyiz. Ekonomi Bakanlığı bundan iki, iki buçuk sene evvel amele temin ve tedarikinde bugünden büyük güçlükler olduğu bir devirde demir işletmemiz de de bu usul tatbik edilerek amele temin ve tedariki için kendisine salâhiyet verildiği halde bu salâhiyeti kullanmamıştır. Bugün esasen kullanmaya da lüzum hâsıl olmamaktadır.

Sonra bu şekilde geliştirilen vatandaşlara verilmekte olan ücretten de bahsettiler. Ya tahkikleri yanlış veyahut hatırlarında yanlış kalmış olsa gerek. Bunlara verilen ücret vasatisinin bir lira olduğunu ifade ettiler.

İ. ARUKAN (Eskişehir) — Eline geçen.

H. BAYUR (Manisa) — Eline geçen vasatı bir lira civarındadır dedim.

EKONOMİ BAKANI F. SİRMEN (Devamla) — Yedirme ve içirme için sarfedilen masraf içinde de büyük ihtikâr payı olduğundan dolayı bunun da 3 - 4 liraya çıktığını ifade buyurdular. Bizim resmî kayıtlarımıza göre sarfettiğimiz paranın, miktarı ve bunlara işe masrafı olarak harcadığımız paranın yekûnu şunu gösteriyor.

Gerek garp linyitleri ve gerekse Havzada işçilere verilen vasatı ücret iki liranın üstündedir. Elleri geçen paranın vasatı miktarı, iki liranın üstündedir. Bunların içinde usta ve teknik bilgisi ileri olanlara 6 - 7 liraya yakın ücret verilmektedir. Yeraltında ve yerüstünde geliştirilenlere ayrı ayrı kalorilerde olmak üzere yeraltında çalıştırılanlara 4000 kaloriye yakın yerüstünde çalıştırılanlara ise 3 200 kûsür kalori olmak üzere gıda verilmektedir. Bu vatandaşlar bir sene 12 ay mütemediyen çalıştırılmayıp ikişer ay münavebeye tâbi tutulmaktadır. Ereğli işletmesinde münavebe neticesi olarak köyüne giden ve bilâhare iki ay sonunda işbaşına dönenlerin tartılmalarını yaptık. Tıpkı ciheti askeriye olduğu gibi, askere alındığı zamanlarda nasıl o vatandaşlar tartılıyor ve askerden bırakıldıkları zaman yine bir tartılmağa tâbi oluyorlarsa biz de aynı usulle ameleliğe alındığı sıra ile izinli gittiği zaman ve tekrar vazifeye döndüğü zaman bu şekilde tartıyoruz, ve çalışmalarında kilo kaybediyorlar mı, etmiyorlar mı diye kontrolümüze devam ediyoruz. Arkadaşlara huzurunuz-

da şunu temin ederim ki, bu şekilde yapılan tetkiklerin bize verdiği netice işletmede buldukları müddet zarfında bunların ekseriyetinin kilo kaybettiğini değil, kilo aldığını göstermektedir.

H. BAYUR (Manisa) — Somada aksri.

EKONOMİ BAKANI F. SİRMEN (Rize) — Somayı ayrıca tetkik eder arzederim.

Arkadaşlar; bu şekilde çalıştırdığımız vatandaşlara ayrıca yardım olmak üzere köylerine döndükleri zaman ve daha ziyade bayramlarımızda hesaplıyarak bunlara diğer o'mıntakalarda oturan arkadaşlardan gayri olarak pamuklu vermekteyiz, bunları, köylerine dönerken çoluk çocuklarına götürmektedirler.

Bundan iki sene evvel işe darlığı çektiğimiz devrede bunlara, gerçi bedelleri kendileri tarafından ödenmek suretiyle olsa bile buğday, mısır temin ve tedarik edilmekte idi.

Sonra bildiğiniz gibi son aldığımız kararlar Ereğli işletmesinde bunlara senede dış elbisesi olarak ayrıca birer kat elbise, bir kasket bir kundura vermekteyiz.

Hülâsa bu mâruzatımla şunu ifade etmek istiyorum ki, memleketin içinde oturdukları mahal itibariyle kendilerine istisnai külfetler tahmil ettiğimiz bu vatandaşların yükledikleri külfetlerin karşılığını mümkün olduğu kadar geniş ölçüde vermeğe gayret ediyoruz.

Ziya Karamürsel arkadaşım, İstanbul'da halka kışlık teshin kömürü için dağıttığımız beyan-nameler için tâyin ettiğimiz müddetin kısalığına işaret ettiler ve bu mevzuda dün verdiğim cevapları tatmin edici bulmadılar. Arkadaşlar; zannediyorum ki ben dün lazm geldiği kadar vuzuhla arzettim? Mamafih emirleri üzerine tekrar arz ediyorum; İstanbul şehrinin nüfusu nedir malûmunuzdur. Bizde bir ailenin vasatı nüfus miktarı yine malûmdur.

Z. KARAMURSAL (İstanbul) — Ben umuhî bahsettim, İstanbul'dan bahsetmedim.

EKONOMİ BAKANI F. SİRMEN (Rize) — İkisi de arzettiğim şekilde. Bir ailenin her birine kömür vermek lâzımgelirse teshin kömüründe istihsal miktarlarımız itibariyle aile başına 150 kilo mu? düşer bilmem. Halkın yakıt ihtiyacının ehemmiyetini ve bilhassa mangal kömürü ve odun fiyatlarının yüksekliğini nazara alarak mühim olduğu kadar geniş ölçüde ve daha çok sayı da vatandaşların ihtiyacını temin ettiğimizi söyleyebilirim. Dün okuduğum rakamlarda bunu gösterir. Vakıa elimizde geçen seneki miktar malûmdur. Fakat benden kömür isteyen insanlar arasında bir tefrik yapamıyacağım ve ben kömür istiyorum diyen vatandaşlara içtimai seviyesi ne olursa olsun siyänen muamele yapmak mecburiyetinde bulunduğuma göre, benden önümüzdeki kış mevsiminde yakıt ihtiyacı olarak kömür isteyen vatandaş-

ların miktarını bilmeden hangi esasa istinaden dağıtacağım kömür miktarını tayin edebilirim. Bunu bir türlü anlıyorum. Vatandaşlara bu kadar hayati ihtiyaçlarını karşılayacak olan maddeyi isteyip istemeyeceklerini bildirmeleri için bir ayık bir müddet tayin etmenin kırsa olduğunu asla kabul etmiyorum. Yalnız şuna işaret etmek lâzımgelir ki, şayet beyanname için tayin ettiğimiz müddet zarfında o şehirde mukim olmayıp da bünare nakli memuriyet, işlerinin o şehre intikali dolayısıyla evini o şehre nakletmiş olanlara senenin hangi ayında olursa olsun bunlara kömür vermekteldiz. Çünkü bu vatandaşlar, tayin ettiğimiz müddet zarfında o ozamana kadar oturdukları yerden oraya geleceklerini bilmiyorlardı. Bunun gibi hastalık ve bu müddet zarfında o şehir içinde ikamet etmekle beraber zaruri sebebler dolayısıyla başka yerlerde bulunanlara avdet ettikleri zaman bu mazeretlerini tevsik etmek kayıt ve şartıyla yine kömürleri verilmekte ve beyannameleri kabul edilmektedir. Bundan daha ileri, bundan daha âdilâne bir esasın bulunamayacağı kanaatındayım.

Sonra arkadaşım Sümerbank fabrikalarının hususi eşhasa satılacağına dair bazı sayıalar olduğundan bahsettiler. Böyle bir şey olmadığını ve hatırımızdan geçmediğini ve geçemeyeceğini huzurunuzda arzede bilirim.

Sonra bir rapordan bahsettiler. Bu raporun hangi rapor olduğunu iyi anlayamadım, eğer İktisadi Devlet Teşekküllerinin umumî heyetinin teşkil ettiği bir komisyonun hazırladığı ve umumî heyette kabul edilen rapordan bahis buyuruyorlar ise bunun cevabını biraz evvelki mâruzatımda, yeni imkânların bize vereceği müsaadeye göre sanayi hamlemizi yaparken gerek mevcut teşkilâtta gereken tadiller hususunda, gerek yeni kurulacak sanayi müesseselerini kurma vazifesini vereceğimiz teşekküllerin alacağı hüviyet üzerinde hazırlıklar yaptık dedim, ve bu husustaki kanunlar ikmal edildi dedim, ancak bunlar bakan arkadaşlarımıza sevk edilmektedir. onların mütalâa ve tetkikatı bittikten sonra yakında Bakanlar Kurulundan geçirilerek huzuruza getirileceğini söyledim.

Durukan arkadaşımız petrol arama işi hakkında izahat istediler.

Arkadaşlar, petrol arama işlerinde ümidimiz devam etmektedir. Memleketimizin bir petrol muntakası olduğuna katiyetle inanıyoruz ve ancak bu inancımızdır ki, bizi buna bizzat bulmak yolunda gayretler sarfettiriyor ve bulmamal mukabilinde bizden imtiyaz istiyen şirketlere de henüz müspet cevap vermek vaziyetine bizi yanaştırmıyor. Bugün huzurunuzda müzakere edilmekte olan bakanlık bütçesine ilâve edilen tek tahsisat, petrol arama işlerini daha iyi bir surette yapabilmek için muhtaç olduğumuz malzemeyi mübayaâ karşılığı olan paradır. Binaenaleyh arama işlerinde ümitli kaldıkça, bu mal-

zemeyi temin ve tedarik edip neticelerini görmedikçe bahis buyurdıkları şekilde bir yola gitmek fikrinde değiliz. Halen iki yerde, daha doğrusu arazi tetkiki noktasını da ele alırsak, üç yerde sondaj yapılmaktadır. Bunun biri Raman dağında yeniden tesbit edilmiş olan yerde yapılmakta olan sondajdır.

Takdir buyurursunuz ki sondaja devam ederken şimdiye kadar olduğu gibi ve her yerde de olduğu gibi, bazı arızalarla karşılaşılmaktadır ve onların izalesi eihetine gidilmektedir. Bizim için Raman kadar ümitli telakki edilen bir yer de Beşiri'dir. Bu sene de burada da sondaja başlanmıştır, orada da harekete geçilmiştir. Yalnız yüksek heyetin malûmudur ki son zamanlarda orada vukua gelen müessif bir kaza neticesi olarak kıymetli petrol mühendislerimizden birisiyle, bir ecnebi mütehasıs ve iki Türk sondörünü kaybetmiş bulunuyoruz. Petrol arama işlerinde, memleketimizde bu gibi kıymetli uzmanlarımızın yetişemediği ve kıtlığı dolayısıyla bu kampın faaliyetine yeniden idame etmeğe imkân henüz bulamadık.

İkincisi sondaj isimiz de Hatay'da devam etmektedir. Hatay'da iki yerde sondaj yapılmaktadır. Şimdiye kadar yüksek heyetinizi işgal etmiş bulunan Polatlı'da da arazi vaziyetini de esaslı bir surette öğrenebilmek için 350 metreye inenek bir sondaja başlamışsızdır. O da devam etmektedir.

Gl. E. DURUKAN (Hatay) — Bir noktanın tashihi için müsaadenizi rica ediyorum. Ben beyanatımda imtiyazdan bahsetmedim. Yalnız diğer fabrikalarımızda olduğu gibi bir konbinezondan bahsettim. Bu noktanın tashihi için rica ettim. İmtiyazdan bahsetmedim.

E. B. F. SİRMEN (Rize) — Konbinezon nedir bilemedim, anlayamadım.

Gl. E. DURUKAN (Hatay) — Diğer sanayii fabrikalarımızda nasıl yaptıksa öyle bir anlaşmadan bahsettim. İmtiyazdan bahsetmedim.

EKONOMİ BAKANI F. SİRMEN (Rize) — Yani aramayı ona vermek mi? Nasıl buyurdunuz?

Gl. E. DURUKAN (Hatay) — Bir konbinezon bulmak... İmtiyazdan bahsetmedim.

EKONOMİ BAKANI F. SİRMEN (Devamla) — Yine Durukan arkadaşımız motör sanayiinden bahsetti. Geçen seneki bütçe müzakerelelerinde de arkadaşımız bu mevzua temas etmişlerdi. Bugünkü mevcut ve meri karar, motör sanayiini kurmak işini Millî Savunma Bakanlığına bırakmış vaziyette bulunmaktadır. Ancak biz demin arzettiğim gibi yeni sanayii kalkınma plânlarımızda ve bu meyanda ele almış olduğumuz ağır sanayi ve makine sanayii tasarruflarımızda bu işin Ekonomi Bakanlığının yapması doğru olduğu neticesine vardık ve yüksek heyetinize diğer bir vesile ile de arzettiğim

gibi bu proje henüz Bakanlar Kurulundan çıkmış değildir.

Sonra motör sanayiinde şu noktaya bilhassa işaret etmek isterim ki motör fabrikası deyince bu fabrikanın kurulması bizim ve sizlerin hepsinin istediği müspet neticeyi birden bire veremez. Çünkü motör fabrikasının kurulması demek, bizim anlayışımıza göre motörün yapılması için lâzım olan bilimum parçaların memleket-dâhilinde elde edilmesi demektir. Yoksa motör parçaları dışardan gelip burada montajı yapılacak tesis mahiyetinde kalırsa tabiatıyla fabrika olmaz.

Gl. E. DURUKAN (Hatay) — Benim böyle bir teklifim yoktur, hepsi konpile olmak şartıyla arzettim.

EKONOMİ BAKANI F. SİRMEN (Rize) — Arkadaşlar taktir buyursunuz ki, kuracağımız müesseseler o şekilde kurulmalıdır ki bir birbirine bağlı olanları kül halinde ele alıp tahakkuk ettirilmeli ve birbirinden ayrılması mümkün olanların ehemmiyetlerine ve imkânlarına göre sıralanması lâzımdır. Makine ve ağır sanayide ilk maddeleri verecek olan Karabük fabrikamızın muhtelif üniteleri arasındaki ahenği tesis etmeden ve bizim için hususi evsafa gelecek bir tesis kurmadan ve bunları işleyecek makina fabrikaları kurulmadan bir motör fabrikası kurmağa gitmek, takdir buyursunuz ki doğru değildir. (Doğru, doğru sesleri).

Biz motör fabrikasını Türkiyede kuracağız dediğimiz zaman şimdi Durukan arkadaşımızın da teyit ettiği gibi bu şekil dâhilinde hareket ettik. Memlekette bu iş için evvelden kurulması zaruri olan tesislerin yapılması ve yapmağa mecbur olduğumuz işlerin hudutsuzluğu gözönüne getirilince motör fabrikasının derhal ve kısa bir zamanda realize edilmemesinin sebepleri kendiliğinden meydana çıkar.

Ray meselesine temas buyurdular. Arkadaşlar, Karabük fabrikamızda ray imal edilmektedir. Gerek Devlet Demiryollarına, gerek Bayındırlık Bakanlığına hatta orman işletmeleri için Tarım Bakanlığına dekovil rayı vermekteyiz. Yalnız dün huzurunuzda belirttiğim gibi Karabük fabrikaları haddehanelerinin verim kabiliyetleri ve o haddehanelere işlemek için yarı mamül yetiştiren gelişhanelerin verimini arzemiş bulunuyorum. Biz bugün bu ihtiyaçları karşılamak için ray imalini artırdığımız takdirde diğer nevi demirlerin aleyhine bir vaziyet ihdas etmiş oluruz.

Büyük parçaları ve yüksek tonaj tutan kısım demirlerini yapmak Karabük müessesesinin işine çok gelir. Bu şekilde yapabildiğini % 80 sevi halinde ray imali şekline ifrağ etmekten çok memnun olur. Fakat arkadaşlar, takdir buyursunuz ki, memleketin bin bir nevi demir ihtiyacı

varken yalnız biri üzerinde mesaisini teksif etmek bizi bu fabrikalardan bugünkü şartlar altında alacağımız verimi alamamak durumuna düşürür. Arkadaşlar ray mevzuu üzerinde vereceğim cevap budur. Benim bildiğime göre, belki şartların değişmesiyle bu rakamlar çok artabilir, memleketin ray ihtiyacı senede on - on beş bin ton raddesindedir. Yeni yapılacak demiryollarının inşaatı genişlediği takdirde bu miktar da süratle artabilir. Fakat biz mamul demir olarak 1942 senesinde 30 000 ton, 1943 senesinde 36 000 ton, 1944 senesinde 41 000 tona çıkabildik. Bunun içinden bu kadar büyük bir rakamı yalnız raya hasredersek diğer ihtiyaçlarımızı ne dereceye kadar tazyik edeceğimizi yüksek Heyetiniz takdir eder.

Bakır tasfiyesi işinden bahis buyurdular.

Arkadaşlar, buyurdukları tamamen variddir ve yerindedir. Biz bugün plister bakırın buyurdukları gibi, askerî ihtiyacın her koluna yarayabilecek derecede tasfiye edememekteyiz. Bunun için tesisat lâzımdır. Bakırı elektrolize etmek için uzuz ve geniş ölçüde enerjiye ihtiyaç vardır. Bunun merede kurulması lâzımgelceğini ve biran evvel kurulması icabedeceğini biz de düşündük ve yeni plânlarımızın içine almışızdır. Yalnız sanayi müesseselerinin kurumları, takdir buyursunuz ki, onlardan evvel veya hiç olmazsa onunla beraber büyük bölge enerji santrallerinin kurulmasına bağlıdır.

Arkadaşlarımızın bîhakkin üzerinde hassasiyetle durdukları mahiyet meselelerine en ziyade müessir olabilecek hususlardan biri de budur. Binaenaleyh, elektrolitik bakır yapmaya niçin gidemediğimizin sebepleri bu mâruzatımızla zannederim ki, açıklanmış bulunur. Asit nitrik için geçen sene de temas buyurdular. Hakikaten asit nitrik memleketin sanayiinde muhtaç olduğu ana maddelerden biridir. O zaman da arzettiğim gibi kimya sanayi plânımızda bunu birinci olarak ele almaya karar vermiş bulunmaktayız. Kuracağımız azot sanayi içinde asitnitrik elde edilecektir ve bu, tuttuğumuz ölçüye göre en sıkışık zamanlarda bile Millî Müdafanın istediği en geniş ölçüde asitnitriği verebilecektir. Lüzum olmadıkça zamanlarda bu maddeden memleketin büyük ölçüde muhtaç olduğu nitroso denilen suni gübre yapılabilmektedir. Bu da yine takdir edersiniz ki, Kütahya ve havalisinde yapılması takarrür etmiş olan elektrik santralının yapılmasıyla ancak filyân sahasına konulabilecektir. Bu mevzu üzerinde ciddi ve esaslı bir surette çalışmaktayız. Yalnız henüz şartların istediğimiz bu büyük tesisleri kurma için lâzım olan makineler ve tesisatı derhal getirmek ve yaptırmak imkânını bize vermediğine kısaca işaret etmek isterim. Bundan dört, beş yıl önce mukavelesi yapılmış ve şartlarında tamamen muvafık kalmış olduğu halde daha henüz Çatalağza santralının kurulması dahi temin edileme-

miştir. Bunun firmasının mensup olduğu memleket hayat memnat mücadelesine girişmişti. Şimdi Avrupa'da harbin bitmesi üzerine yeniden bu mevzuu ele almış ve yakın bir zamanda o firmanın bu santralim kurulmasının temini için imalâta geçeceğini ümit etmekteyiz.

Gliserinden bahsettiler. Gliserin memleketin savunması için lâzım olan maddelerden biridir. Yalnız dünkü beyanatları sırasında, şimdi hatırlıyorum ki, memlekette gliserin yapmak isteyen bazı teşebbüsler olduğu halde Ekönomi Bakanlığımız bazı formaliteler yüzünden teşebbüslerinin önlendiği ve yaptırılmadığından bahis buyurdular. Böyle bir şeyi bendeniz şahsen bilmiyorum, haberdar değilim. Kendileri buradan çıktktan sonra rica edeceğim, bu mevzu üzerinde bana bildiklerini söylesinler, ben de bu işi ciddiyetle tetkik ederim. Yalnız benim bildiğim bir şey vardır ki, İzmir havalisinde bunu yapmış olan bir vatandaş bendenize gliserinin nümunesini dahi getirdi. Kendisini tebrik ettim ve bu gliserinin bizim istediğimiz tam evsafıta olup olmadığını tetkik etmelerini arkadaşlarımızla söylemiştim. Evvelce de arzettiğim gibi millî sınaî kalkınmasında hususi teşebbüsleri engellemek değil, teşci ve teşvik etmek vazifemizdir. Binaenaleyh böyle kendi sermayeleriyle memleketin hayati maddelerini yapmak imkânını bulan vatandaşlarımız olursa biz onların arzularını yerine getirmemek değil, bilâkis böyle bir teşebbüse girmek niyetinde olduklarından dolayı kendilerine teşekkür ederiz ve her yardım yaparız.

Arkadaşlar; Sabuncu arkadaşımız maliyet meselelerine tekrar temas buyurdular. Maliyet meselelerinde, dünkü beyanata ilâve edecek başka bir şey yoktur. Yalnız temas ettikleri bir noktaya işaret etmek isterim ki, memleketimizde amelî istikrarı her sene biraz daha geliştirmektedir. Fabrikalara bağlı ve istikbalini, çoluk çocuklarının istikbalini çalıştığı müessesede gören ve bulan vatandaşların artmasını istiyoruz ve o müesseselerin civarında yerleşmelerini ve teessüs etmelerini arzu ediyoruz. Hakikaten, dün bir arkadaşımın dediği gibi, ana dâvalarından biri de budur. Biz müesseselerimizde çalışan işçilerimize yardımcı kolumuzu onların o müessesede geçirdikleri müddetin uzunluğuna veya kısalığına göre uzatmaktayız. Bundan oldukça müspet neticeler ahyoruz ve bu istikamette daha esaslı bir şekilde çalışacağız ve devam edeceğiz.

Yine Sabuncu arkadaşım, Ticaret Bakanlığı tarafından neşredilen Konjoktür mecmuasındaki bazı rakamların hakikate uymadığından bahsettiler. Buna cevap arz etmek şüphesiz bendenize düşmez, onun için bunu da geçiyorum.

Mamullerimizin evsafının iyileştiğinden bahsetmiş ve bu meyanda bilhassa pamuklulara da işaret etmiştim. Kendileri bunun vârit olmadığını

nr, Umumî Murakabe Heyetinin 1943 senesinde yazmış olduğu bir raporu işhat ederek söylediler. Arkadaşlar, bugün, 1945 senesinin beşinci ayını bitirmek üzereyiz. Gerek bundan evvel geçen seneki bütçede ve gerek muhtelif vesilelerle, harbin dar senelerinde sınaî mamullerimizin, bilhassa pamukluların memlekette pamuklu ihtiyacının genişliği itibariyle evsafını ihmal ederek miktara bakıldığını söylemiş ve bunun doğru olmadığını da ilâve etmiştim. Şimdi ciddi ve esaslı tedbirler almakta olduğumuzu söyledim. Netice olarak bu seneki mâruzatında da pamuklu mamulleri evsafının başlıca miyarlarından biri olan sıklığı 14,8 den 16,5 çıkarılmıştır dedim. Basma, kaput ve mümasili pamuklu mamullerin bundan evvelki senelere göre evsafının iyileşip iyileşmediği hususunu yüksek takdirinize bırakıyorum.

Yunlu mevzuuna gelince: Bunların bir kısmında hakikaten az olmayan arızalılar vardır. Bunların bir kısmı yeni dokuma tesisi kurduğumuz merinos fabrikasına taallük etmektedir. Şimdiye kadar yalnız ıpık yapmakta olan bir müessesenin yeniden ve birdenbire dokuma vaziyetine geçmesinden ileri gelmiştir. Bunlar geçici tesirlerdir. Bu mevzuda da her gün biraz daha ileri gideceğimize biz inanıyoruz.

Sonra Sabuncu arkadaşım dünkü ve bugünkü beyanatlarında bundan çok evvelki tarihlere tesadüf eden hâdiselere temas buyurdular. Bu arada İzmir'te kurulmuş kâğıt fabrikasının yerinden de bahsettiler. Bunun kuruluş ve tesislerini tavsif ederken bunun, kelimeyi tamamen bulamıyacağım, fensizlik mi dediler, böyle bir şey söylediler.

Arkadaşlar, bizim görüşümüz şudur: Türk çocukları sınaî alanda her sene biraz daha ilerlemektedirler. Şimdiye kadar kurulmuş olan sınaî müesseselerin bu memlekete, henüz tam geçtiğini katıyetle söyleyemiyecemiz, harp senelerinde ne kadar ferahlık verdiğimiz bütün memleket takdir etmektedir, söylemektedir ve sınaî müesseselerini övmektedir ve hepimiz övmekteyiz. Dünkü mâruzatında arzettiğim gibi Cumhuriyet idaresi sanayi alanda eski Devletten hemen bir şey almış değildir. Başlangıçta ve süratlı kuruluş esnasında şüphesiz ki bazı hatalar bulunabilir. Bütün bu sözlerimi İzmit fabrikasının yerinin hatalı olduğu kanaatında olduğum için söylemiyorum. Umumi olarak söylüyorum ve bu mevzuda fikirlerine iştirak etmiyorum. Bizim bütün gayretimiz ve dikkatimiz o olmalıdır ki, şimdiye kadar kurulmuş olan fabrikalarda hatalar varsa bunların bir daha tekerrürüne meydan vermemek, onun için gözümüzü dört açmak ve dikkat sarfetmektir. Bundan sonra kurulacaklarda da belki yine hatalar olacaktır. Fakat uzun seneler evvel yapılmış olanları bugün mevzuubahis etmenin ne gibi bir fayda temin edeceğini takdir edemedim.

Arkadaşlar; Yaşar arkadaşımız kükürt fiyatları hakkında söylediğim sözlerin tatminkâr olma-

diğını söylediler. Arzettiğim gibi, bütün mamul-
lerimizin fiyatını indirmek hususunda gayret sar-
fetmekteyiz. Bağcılara ilaç verilirken kükürdün
pahalı satılması ne dereyece kadar doğru dediler.
Bu bir mütalaadır. Fakat sanayi müesseselerimi-
zin işletilmesi ve bunların mamullerinin mali-
yetleri dununda satılmasını biran için kabul et-
tiğimiz takdirde; geçende de arzettiğim gibi, bun-
ların kapılarının kapatılması zarureti hâsıl olur.

Keçiborlu kükürt maliyetinin fazla yüksek ol-
ması sebebinin bilvesile Yüksek Heyetinize arzetti-
ğimi zannediyorum. Keçiborlu kükürt rezervi ge-
çen sene bitmeğe yaklaşmış idi. Ancak bir iki sene
çalışacak vaziyette bulunuyordu. Tenoru yüksek
kükürtlerin bittiği ve elde mevcut olan kükürtle-
rin bugünkü tesis ile saf kükürt olarak istihsaline
imkân olmadığı anlaşılmıştır. Bunun içindir ki,
orada bir flütasyon tesisatı yapmak zaruretinde
kaldığımızı söylemiştim. Evvelki sene yapılan
araştırma neticesinde, Keçiborlu mıntakasında yine
huzurunuzda bilvesile arzettiğim gibi, yeni
ve geniş ölçüde kükürt damarları bulunmuştur.
Bu yeni bulunan kükürt damarlarında ki cevherin
evsafi şimdiki tesisatımızla saf, vetenörü yüksek
kükürt istihsaline müsait değildir. Yine rezerv
miktarına göre orada yeni tesis kurmak, yeniden
flotation tesisatı yapmak zorundayız. Bu mevzu
üzerinde çalışıyoruz.

Bu arada bağcılarımızın büyük bir ihtiyacı
bulunan bağ kükürtünü iki seneden beri yap-
mamaktayız ve her sene bu husustaki istihsalimizi
artırmaktayız. Fiyatlar için söylediğimden baş-
ka yeni bir şey ilâve etmek mevkiinde değilim.
Mamafih üzerinde bu kadar ısrar ile durdukları-
na göre yeniden bu durumu tetkik eder ve ikinci
bir indirme cihetine gitmek imkân varsa onu da
yapmaya gayret ederim.

Zannediyorum ki, kıymetli arkadaşlarımızın
bahis buyurdıkları hususların hepsine cevap
vermiş bulunuyorum. (Kâfi kâfi sesleri, alkışlar).

Dr. A. S. DELİLBAŞI (Kütahya) — Arka-
daşlar; yalnız bir noktayı peşin olarak Yüksek
Huzurunuzda açıklamak için söz almış bulunuyorum.
Kıymetli bakan arkadaşımız kömür havza-
larında işçiye verilen yemek kalorısından bahis
buyurdıkları zaman bu kalorinin 4000 raddesin-
de olduğunu beyan buyurdular. Zannediyorum
ki, bu noktada zühulleri olacak. Bendeniz bu
mıntakaları gezdim ve kendi rasyon cetvel-
lerindeki, kalori miktarını tetkik ettim, bunla-
rın hiçbirisi, bu gördüğüm mıntakalarda dahi
muhtelif olmasına rağmen, kalorinin hatta dört-
bine varmadığını gördüm.

İkinci nokta; kendilerinden rica edeceğim,
bendeniz kısacık malûmatımla arz ediyorum. Top-
rak altında ve toprak üzerinde çalışan amele için
kalori miktarının 4 500 - 5 000 raddelerinde ol-
masını hıfzıssıhha âlimleri kabul etmişlerdir. Bu-
na gayret buyurmalarını temenni ediyorum.

BAŞKAN — Himet Bayur (kâfi sesleri).

H. BAYUR (Manisa) — Bir iki kelime söyli-
yeceğim; Soma madeni hakkında dün Hulûsi
Küçükler arkadaşımız ve şimdi doktor Delilbaşı
arkadaşımız söylediler. Buna ekliyecek bir şeyim
yoktur.

Bây Fuad Sirmen kâh Garp linyitlerinden
kâh Zonguldaktan behsetti, rakamlar biri birine
karıştı bizim söylediklerimizi yalnız Garb linyit-
lerine aittir. Burada ne beslenme hakkında ne
de para miktarı hakkında buyurdıkları doğru
değildir. Doğru olan Hulûsi Küçüklerin söyle-
dikleri rakamlardır. Dr. Delilbaşı arkadaşımızın
söyledikleridir.

Yalnız şu da var ki bu usul yakında kalka-
caksı her taraf büyük bir dertten kurtulmuş
olacaktır, iyi bir şey olacak ve halkta sevine-
cektir.

Birazda kükürt işine dokunmak istiyorum,
kükürt için şöyle bir vaziyet var bize, bağcılara
on bir liraya satılmak istenilen kükürt yere dö-
külmiş cüruftur ve ancak yere atılmağa ya-
rar. Bağcılar bundan memnun değildir işe yara-
mamaktadır. % 5-10 ölçüde munhasırdır amma,
yokluktan bunalyorlar. Bazan kalorifer küllerini
atırmak için para veririz bu cürufu atırmak
için de para lâzımdır, işte bunlardır ki bağcı-
lara satılıyor hem de 11 liraya satılıyor.

Deniliyor ki; bu Tarım Bakanlığı ve Ekono-
mi Bakanlığı, arasında tesbit edilmiş bir fiyat-
tır. Tesbitin ruhuna gidilirse şu görülür; iki üç
gün evvel bütçenin umumî konuşulmasında da
söylemiştim. Geçen sene şöyle bir vaziyet oldu.
İlaçlar vardı ve fakat bir kaç bakanlık mümess-
silleri toplanıp bir fiyat tesbit edemediler. Has-
talık bağlarda tahribat yaptı ilaçlar depoda bek-
ledi, bu ilâci bağcılara satamadılar. Bu vaziyet
bu sene de tekrür etmesin diyor Bu vaziyet
karşısında halka karşı mesul olan kimdir, halk
kime hitap edecektir, tabii Tarım Bakanma do-
layısıyla Tarım Bakanı tazyik altındadır. Ekono-
mi Bakanı dayandı mı, Tarım Bakanlığı aman
ne olursa alsun ucuzuna pahalısına bakmam, ne
kadara verirsen ver, haleti ruhiyesi altında bu-
lunmaktadır. Bilmem Tarım Bakanı arkadaşım
burdan bunu söyler mi söylemez mi, söylemeği
doğru bulur mu bulmaz mı? Fakat haleti ruhi-
ye budur, hakikat budur. Cüruf olsun; ne olur-
sa olsun % 5, % 10 tesiri olsun ne olursa olsun.
Onu dahi bulamamak vaziyetinde kalmıca halk
sağa sola başvuruyor Tarım Bakanlığının tazyik
ediyor. O ne yapsın aman herhangi fiyata olur-
sa olsun verelim diyor. Geçen seneki gibi olmasın
diyor. Böylelikle atılması için üzerine para ve-
rilmesi lâzımken cüruf 11 liraya satılığa çıkar-
ılıyor. Halbuki Maliyeti yok gibidir yalnız yıka-
nılacak ve öğütülecektir. Binaenaleyh munsifane
davranmalarını rica ediyorum. Tekrar tetkik
edeceklerini söylediler. Dikkat etsinler. Bu tet-
kik 11 lirayı 10,5 yapmak için olmasın. Niha-

yet gerçek masrafa % 15 - 20 gibi bir kâr ilâve etsin ve satsın.

EKONOMİ BAKANİ F. SİRMEN (Rize)

— Arkadaşlar, bendeniz burada Devlet teşkilâtının itimat edilmesi lâzımgelen kayıtlarına istinaden beyanatta bulundum.

Arkadaşlarımızın beyanatının da aynı sıhhatta olmasını ve olduğunu takdir ederim ve öyle kabul ederim. Fakat bu rakamlar arasında bir ihtilâf olursa kendileri lütfen zahmet buyurlar, bizim rakamlarımızın, neye istinadettiklerini karşılaştırırız, eğer müesseselerinin buna verdiği rakamlarda bir yanlışlık varsa onu mevcut mevzuat dairesinde teziye ve ıslâh edeniz. Fakat bendeniz aslâ tahmin etmiyorum ki, İktisat Bakanlığına, Devlet işletmelerinin verdiği böyle kaloriye taallük eden rakamda hata bulunsun. Şimdi bu rakamları okuyorum:

1944 yılı içinde Garp linyitleri İşletmelerinde çalışan işçilere parasız olarak verilmekte olan yiyeceklerin kalori vasatısı 3484 tür. Bunların yeraltında çalışanlarına daha fazla, yerüstünde, açık havada çalışanlara daha eksik kalori verilmektedir. Yeraltında çalışanlara verilen kalori miktarı 3759 dur. Yerüstünde çalışanlara ise verilen miktar 3230 dur. Doktor Ali Süha arkadaşım işçilere verilmesi lâzımgelene kalenin 4500 - 5000 arasında olması lâzımgeleneğini söylediler Bunun doğruluğu şüphesizdir. Esasen ekonomi Bakanımız iş dairesine ve onun sıhhi işlerle meşgul olan doktoruna alâkası işletmelerin mümessillerini de getirerek Devlet sanayiinde çalışan işçilerin katlandıkları iş itibariyle muhtaç oldukları kalori nedir ve bunları bütün işletmelere seyyanen tatbik etmek imkânı var mıdır? Bu mevzu üzerinde bundan birçok evvel durmuş idik ve yine o zaman yaptığımız tetkiklere göre, maden işletmelerinde şimdiye kadar ne hususi şirketler tarafından işletilirken, ne de Devlete intikal etmiş olduğu devirde 4000 kaloriden üstün gıda verilmiş olduğu görülmüş değildir. Bizim işçilerimizi de mümkün olduğu kadar ileri memleketlerde çalışan işçilere yapılan muamelelere uygun ve aynı muameleye tâbi tutmak için sarfettiğimiz gayretler Yüksek Heyetin dikkatinden kaçmaz.

Bilirsiniz ki, hususi ve resmi işletmelerde işçilere parasız gıda eskiden verilmez idi. O kendi ücretlerinden ayırdığı ne ise, neler yerse, onu ne şekilde sarfederse öyle olurdu. Cumhuriyet idaresinin güzel bir eseri olarak evvelâ Devlet resmî müesseselerinde parasız aşverme cihetine gidilmiş ve büyük merkezlerde, hususi müesseselerinin de bu yolda hareket etmelerini temine tevessül edilmiştir. ve onlarda da işçisine bizim ölçüde olmamakla beraber parasız yemek vermek vaziyeti az çok temin edilmiştir.

Verdiğimiz rakamların sıhhati hususunda yüksek Heyette herhangi bir tereddüt hâsıl olmaması

için tekrar söz alarak huzurunuzda çıkmak lüzumunu duyduğumdan dolayı özür dilerim. (Kâfi, kâfi, sesleri).

Dr. A. S. DELİLBAŞI (Kütahya) — İki sözcüğe edeceğim. (Kâfi kâfi sesleri, gürültüler) Müsaade buyurun, çok mühimdir arkadaşlar, iki kelime.

Efendim bendeniz, hayalî rakam getirecek adam değilim. Bendeniz evvelece kendi mıntakandan bahsetmemiştim. Fakat şimdi bakan arkadaşımız beni mecbur ettiler. Kendi dairei intihabiyem olan Kütahya'nın Tavşanlı havzasının amele işi ile şahsen meşgul olmuş bir arkadaşımızım. Orayı iki defa ziyaret ettim. Kıymetli vakitlerinizi zayi etmemek için orada gördüklerimi ifade edecek değilim. Bunları ifade etmeye kalkışsam, lâakal üç saat sürer. Bakan arkadaşım da altı saat cevap vermeye mecbur olurur. (Gülüsmeler, gürültüler) Kısaca ke-seceğim.

Bakan arkadaşım itimat buyursunlar, verdiğim rakamlar, kendi mutemet memurlarının bendenize getirdikleri muhtelif aylardan sekizer günlük tabelâlardan alınmış rakamlardır. Binaenaleyh ya bendeniz aldaniyorum, ya kendileri aldaniyorlar.

BASKAN — Ekonomi Bakanlığı bütçesi hakkında söz almış başka arkadaş kalmamıştır. Görüşmenin yeterliğini kabul buyuranlar... Kabul etmeyenler... Kabul edilmiştir.

Bölgümlere geçilmesini oyunuzda sunuyorum. Kabul edenler... Etmeyenler... Bölümlere geçilmesi kabul edilmiştir.

B.		Lira
585	Bakan ödeneği BAŞKAN — Kabul edilmiştir.	3 104
586	Aylıklar BAŞKAN — Kabul edilmiştir.	503 589
587	Ücretler BAŞKAN — Kabul edilmiştir.	82 417
588	Geçici tazminat BAŞKAN — Kabul edilmiştir.	31 437
589	4178, 4598 ve 4599 sayılı kanunlar gereğince verilecek zamlar ve yardımlar BAŞKAN — Kabul edilmiştir.	88 060
590	Merkez büro giderleri BAŞKAN — Kabul edilmiştir.	23 500
591	İller büro giderleri BAŞKAN — Kabul edilmiştir.	12 550
592	Basılı kâğıt ve defterler BAŞKAN — Kabul edilmiştir.	6 000
593	Posta, telgraf ve telefon ücret ve giderleri BAŞKAN — Kabul edilmiştir.	29 353
594	Kira karşılığı BAŞKAN — Kabul edilmiştir.	5 500
595	Taşıt giderleri	3 750

B.		Lira
596	BAŞKAN — Kabul edilmiştir. Yolluklar	55 001
597	BAŞKAN — Kabul edilmiştir. Giyeccekler	9 000
598	BAŞKAN — Kabul edilmiştir. 4598 sayılı kanun gereğince yapı- lacak tedavi giderleri ve yolluklar	6 457
599	BAŞKAN — Kabul edilmiştir. Kömür havzasına ve başka maden- lerle ilgili giderler	6 876
600	BAŞKAN — Kabul edilmiştir. Teşviki sanayi kanunu gereğince verilecek prim karşılığı	1
601	BAŞKAN — Kabul edilmiştir. Sanat modelleri satın alınması, da- ğıtılması giderleri	149 306
602	BAŞKAN — Kabul edilmiştir. Kongrelere ve milletlerarası mü- esseselere katılma giderleri	3
603	BAŞKAN — Kabul edilmiştir. Krom madenleri ve Ereğli havzası ocakları ve başka madenlerin ruhsat tezkeresi ve imtiyaz sahi- bine 2818 sayılı kanunun 6 nci maddesinin A. B. C. bentleri ge- reğince verilecek tazminat ile ay- rı madenlerdeki tesisat karşılığı olarak ruhsat tezkeresi veya im- tiyaz sahiplerine verilecek taz- minat	5 000
604	BAŞKAN — Kabul edilmiştir. İşçi sigorta idaresi gideri ile 3008 sayılı kanunun 89 ncu madde- sinin uygulama gideri	17 500
605	BAŞKAN — Kabul edilmiştir. El ve ev sanatları kooperatif kurs- larının her türlü kurma, idare etme ve okutma giderleri ve öğ- retmen ücretleri	5 000
606	BAŞKAN — Kabul edilmiştir. Yazı, yayım ve propaganda gider- leri	6 000
607	BAŞKAN — Kabul edilmiştir. Yabancı uzmanlar, tercümanlar ve memurlar ücreti	12 000
608	BAŞKAN — Kabul edilmiştir. Ziyafet giderleri	600
609	BAŞKAN — Kabul edilmiştir. Onarma giderleri	1 250
610	BAŞKAN — Kabul edilmiştir. 4644 sayılı kanun gereğince öde- necek emekli keseneği karşılığı	4 033
611	BAŞKAN — Kabul edilmiştir. Geçen yıl borçları	2 000
612	BAŞKAN — Kabul edilmiştir. Eski yıllar borçları	1 250

B.		Lira
613	BAŞKAN — Kabul edilmiştir. 2804 sayılı kanun gereğince Ma- den Tetkik ve Arama Enstitüsü- ne yardım	3 814 433

*B — Sağlık ve Sosyal Yardım Bakanlığı büt-
çesi.*

BAŞKAN — Sağlık ve Sosyal Yardım Bakan-
lığı bütçesinin görüşülmesine geçiyoruz.
Tümü hakkında söz isteyen var mı?

Dr. M. CANBOLAT (Gaziantep) — Sayın
arkadaşlarım; Sağlık ve Sosyal Yardım Bakan-
lığı bütçesi konuşulurken dört dilekte bulunaca-
ğım.

Bunlardan birincisi, bütün bakanlıkları di-
ğerleri de yalnız Sağlık Bakanlığımı ilgilendir-
mektedir.

Birincisi; arkadaşlar, memurların nakil za-
manları gayri muayyendir. Bunların müsaait bir
mevsimde olmasının teminini rica edeceğim.

Çocukları mektepte olan babalar mevsimin
müsaait olmayan bir zamanda başka yere gittik-
leri zaman çocuklarının tahsilleri, sekteye uğ-
radığı gibi, kış zamanlarında seyahat müşkü-
lâtı da vardır. Bundan dolayı mecburi bir va-
ziyet olmadıkça nakillerin yaz mevsiminde ol-
masını rica edeceğim. (Doğru sesleri).

İkincisi, arkadaşlar; Sağlık Bakanlığının
büyük hastanelere tâyin edeceği mütehassıs he-
kimler içindir. Bizde hastaneler 10 yataklıdan
başlamak üzere 500 yataklıya kadar muhtelif
büyüklüktedir. Bütün mütehassıs arkadaşlar,
şüphe yok ki, büyük şehirlerde bulunan güzel
yapılı ve yatağı çok hastanelerde çalışmak isterler.
Bunu adilâne temin etmek için buraya
tâyin edilecek arkadaşlar kariyerakademik esas-
lara göre tâyin edilmelidir. Bu suretle büyük
hastanelerde çalışmak isteyenler kendi meslek-
lerinde yazma, çalışma ve keşif yapma gibi, haki-
katen mesleğini ileriye götürmek için mesai yap-
mak mecburiyetinde kalıyor. Büyük şehirlerde
büyük hastanelerde çalışmak için bunlar istenir
ve tahakkuk ettirilirse meslek için de faydalı
olur.

Üçüncüsü, doğumevi meselesidir. Temennim
şudur ki, memleketin 5 000 nüfuslu olan yerleri-
ne kadar her tarafında doğumevi olsun. Fakat
bugün içinde bulunduğumuz şartlar ve imkân-
sızlıklar doğumevlerinin bu şekilde olmasına
fiili olarak imkân vermemektedir. Memleketin
muhtelif yerlerindeki hastanelerimiz küçüktür,
gayri muntazamdır. Eğer biz yeni doğumevleri
tesis ederken bunları hastahane içinde bir kovuş
ve şube olarak yapalım. Bugün birçok vilâyetle-
rimizde bir kadın hekimi yokken bazı vilâyet-
lerde hem doğumevi ve hem de hastahane mü-
tehassıs hekimler vardır. Evvelce dahi arzettiğim
gibi doğumevlerindeki hastalar başka he-

kinlerin de muayene ve tedavisini icabettirebilir. Bunlar hastane içinde olursa diğer müte-hassıslardan da istifade temin edilmiş olur ve hem de bu hususta harecanan paralar hastanelerin inkişafına hasredilmiş olur. Bunun için sağlık Bakanlığı bu hususta çalışır ve dediğim gibi yaparsa daha iyi neticeler elde eder.

Dördüncü temennim şudur: Mühim çok mühim telâkki ettiğim bu dâvaya huzurunuzda üçüncü defa olarak arz ediyorum. Diğer konuşmalarımızda Sağlık Bakanı belki burada bulunmamışlardır, onun için tekrar faydalı olur kanaatindeyim. Kendi görüşüme ve inanıma göre memlekette sağlık dâvasını ileri götürmek için tek yol hasta yardımsandığı teşkilidir. Vatandaş kayıtsız şartsız oraya bağlamak ve bu husustaki yükü yalnız bütçeye değil aynı zamanda vatan-daşa da yüklemek lâzımdır.

Aynı zamanda bütçeye yüklenmek mecburiyetinde kalmaz. Bütün medeni ve ileri memleketlerde böyle olduğu gibi yakınlığımızda bulunan ve bizimle beraber yürüyen milletler vardır ki, bu yolu tetkik ederek ileri gitmişlerdir. Dünyanın muhtelif yönleri vardır ki, 10 000 nüfusa yatak adedi olarak 50 isabet eder. Bizde ise bu nispet 7 dir. Yani başımızdaki memleketlerde bu miktar 10 - 12 ye yükselmiştir. Bizde yükselmeyişi maddi imkânlarımızın azlığından dolayıdır. Halbuki hasta yardım sandıklarını teşkil edersek bütün vatandaşları kazançları nispetinde buraya bağlarsak memleketimizdeki sıhhi bir derdi halletmiş oluruz. Bu suretle bütçeye de büyük bir yük olmadan vatandaşın kazancı nispetinde oraya vereceği bir para ile bu müesseseler teessüs eder.

Bu da hakikaten ihtiyaca cevap verir. Bugün memleketimizdeki yatak adedi 13 bindir. Bunun yarısından fazlası İstanbul'dadır. Müt-hassısların da büyük bir kısmı büyük yerlerde, büyük şehirlerde toplanmıştır. Bunun sebebi de küçük yerlerde hastanelerin bulunmaması ve kazancın azlığıdır. Arkadaşlar, sıhhi müesseselerin bu şekilde tanzimi ile memlekete büyük ölçüde bir fayda sağlanacağına inanmaktayım.

Mâruzatım bundan ibarettir.

Dr. O. Ş. ULUDAĞ (Konya) — Bütçe Encümeninin raportörü kıymetli arkadaşım Zihni Ülgen'in yazdığı raporu okuduktan sonra Sağlık Bakanlığının durumunu ve mevkiini katî olarak tesbit etmek mümkündür. Yalnız benim hükmüm ile değil, oradan da aldığım incelemelerin neticesi olarak söyleyebilirim ki, Sağlık Bakanlığı, Cumhuriyet devrinin eseri olan bu müessese hamleci düşme olarak teşekkül etmiş, yorulmuş, dutaklanmış ve yoluna gelmiştir. Dilerim ki eski hamlelerini iktisap etsin, yola çıksın ve memlekete faydalı olsun. Sağlık Bakanlığının bütçesi eskisine nazaran ancak bir buçuk misli tezayüt etmiş, büyümüştür. Millî Eğitim Bütçesine bakarak ibret alınmasını dilerim. Millî Eğitim Bütçesi sekiz misli artmış

iken, onun yanında memleket ölçüsünde hizmetleri hiç de aşağı olmayan Sağlık Bakanlığı Bütçesinin bu kadar cılız ve zayıf olarak görülmesine ben de razı değilim. Fakat her ne suretle olursa olsun Sağlık Bakanlığımıza fazla para mı verilsin. Mesele o değildir. İş, paranın miyarıdır. İş görsün, biz de para verelim.

Sağlık Bakanlığının vazifelerinden, işlerinden bahsolunurken evlâ onun hastaneleri gözönüne gelir. Filhakika Sağlık Bakanlığının nümune hastaneleri vardır ve bu hastaneler memleketin durumuna göre, memleketin siyasına göre oldukça müttekâmil müesseselerdir. Bunlardan başka vilâyetlerin, idarei hususiyelerin, belediyelerin, Evkafın, hattâ muhtelif Bakanlıkların da birçok müesseseleri vardır. Ben Millî Eğitim Bakanlığının kendisine örnek olmasını dileyeceğim. Bir vakitler Millî Eğitim Bakanlığı hiç muvaffak olmazken yeni yıllarda koşar adımlarla ilerlemeye başladı. Sebebi, çünkü bütün tedris işlerini kendi üzerine aldı. Mühendis mektebini kendi üzerine aldı, çekil oradan Nafîa Bakanlığı dedi, Tıp Fakültesini kendi üzerine aldı, çekil Sağlık Bakanlığı dedi. Bu suretle hepsini eline almakla bu işleri böylece yürüttü ve muvaffak ta oldu. O halde Sağlık Bakanlığı acaba niçin Millî Eğitim Bakanlığının elinde hâlâ prevantoryum bulunduruyor?

Niçin Millî Eğitim Bakanlığı, bütün tedrisatı kendi üzerine aldığı halde, bu müesseseleri Sıhhat Bakanlığımıza vermiyor? Veremez efendiler. Ben de olsam vermem. Fakat Sıhhat Bakanlığının bunu alması lâzımdır. Bunun gibi, Ulaştırma ve Ekonomi Bakanlıklarının hastaneleri de sağlık Bakanlığının elinde olmalıdır.

Vilâyet hastanelerini, yani muhasebei hususiy hastanelerinin muvazenei umumiyeye geçmesi ve Sıhhat Bakanlığının doğrudan doğruya eline geçmesi tezi benim tarafımdan 8 sene evvel ortaya atılmış bir tezdur. Bunu her sene mütemadiyen ve bıkmadan söylüyorum. Geçen sene yine bunu tekrar ettiğim zaman Sağlık Bakanımız bizim prensipimizi bize hatırlatıyor dediler. Ben o zaman prensiplerini kendilerine bağısladığımı söyledim. Bu sene de Sağlık Bakanlığı birkaç vilâyetin hastanesini kendi üzerine almıştır. Aneak bu tezi ortaya atan adam ben olduğumu ve memleketin ıstrabını çok yakından bildiğimi lütfen kabul buyursunlar. Konya'da bir hastane vardır. Bu hastanenin bida-yeti teessüsündenberi şimdiye kadar zemini hiç yoklanmamıştır. Çünkü zemini yapılıırken fena yapılmış, yıkanmağa mütehammil değilmiş. Vilâyet tamir etsin diyorlar. Vilâyetin tamir edecek parası yok. Sonra bir doğumevi vardır, kaloriferi yok. Konya gibi soğuk ve şiddetli bir iklimde doğum hastalarının kışın, buralarda ne tehlikelere mâruz kaldığını izaha lüzum görmem. Bu gibi müesseseler Sağlık Bakanlığının doğrudan doğruya eline geçmezse, tekâmül yolun-

da tek bir hatve atmasına imkân yoktur. Gerek İstanbul hastanelerinde ve gerek diğer hastanelerimizin bütününe nazarı dikkate almak lâzımdır.

Arkadaşlar, pekâlâ biliyorsunuz ki, muhtelif memleketer, muhtelif Avrupa Tıp Fakülteleri buldukları şehirlerde hastanelerdeki yataklardan muayyen nispette istifade ederler. Nispet % 14 - 18 arasındadır. Halbuki bizim İstanbul Üniversitemizin Tıp Fakültesi, İstanbul'da mevcut hastanelerin 1/3 den istifade ediyor. Tedris gayesi bakımından güzel amma Üniversite; yatak lâzımsa kendisi yaptırır, şehrin hastaları için yapılan yatakları şehre versin, şehir mustarıptır. Üniversite faydalanıyor, faydadır amma, acısını şehir çekiyor.

Sağlık memurları bahsinde; küçük sıhhat memurları yetiştiriyoruz. Bunların miktarları hakikaten çok azdır, halbuki bunlar Hükümet tabiplerinin yardımcılarıdır, ancak bir nokta daha var. Sağlık Bakanlığının istediği tahsil seviyesinde bulunan diğer Bakanlıklara bağlı zümreler, bunlardan çok daha iyi istikbal karşısında bulunuyorlar. Sağlık Bakanlığı bu meseleyi yeniden gözden geçirmeli ve köy enstitüleri mezunları gibi bunlara istikbal temin etmek mecburiyetini anlamalıdır.

Köy enstitülerinde ebe ve sağlık memurları yetiştirmekteyiz. Bu sağlık memurları henüz ne vakit yetişecektir bilmiyorum. Köyle inmeği istihdaf ettiğimiz bu gayeleri ve vaziyetleri lütfen izah buyursunlar. Bunlardan ne vakit ve nasıl istifade edeceğiz?

Yerli ilâçlardan bahsetmek istiyorum; kendileri Bakanlık makamını işgal ettikleri vakit, eğer gazetelerde intişar eden sözleri doğru ise, demişlerdi ki; birçok iptidai maddeleri memleketimizde bulunan ilâçları eczacılar kullansınlar. Güzel. Eğer hekim yazarsa onlar da yapmağa mecburdur. Fakat galenik dedikleri havan ilâçlarının bütün dünya yüzünden kalkıpta eczanelerin birer süslü bakkal dükkânı olduğu bir devirde zannetmem ki bu yolda yürünebilsin. Bununla beraber memleketimizde yerli ilâçlar yapılıyor, yerli ilâçlarımızın mahiyeti hakkında ben tereddüt ve şüphe içerisindeyim. Size bir tek misal göstereyim, önüme gelen bir misal. Bir çokları var, fakat söylemeyeceğim. Bir kaşe.. Zaten bizde kaşe modası vardır. Sebebi her ne olursa olsun ağrıları teskin eder. Dış, baş ve yüz ağrılarına, grip ateşlerine, romatizmalılara en iyi ilâçtır, yalan bu. Bu ilâç her ağrıyı kesmez, her ıstırapı dindirmez, o adam yalan söylüyor, hem ne büyük yalan. Hekimin bu okuduğum ilâcın ismini tanıdığı halde terkiğini tanımaması acıdır, bu moda almıştır. Eğer vaktinizi işgal edeceğim korkusu olmasaydı size daha bunur gibi birçok misal zikreder, örnekler arzederdim. Nedir bu kaşenin terkiibi bilinmez. Fakat bir tek te Avrupa ilâç-

larından misal vereyim : Meselâ Adalin. Bu ismin altında iki kelime ile terkiibi tarif edilmiştir. Bromür (Brom di etil asetik karbomit) bundan ne anlaşılır diyen olur. Bundan hekim çok şey anlar, hekim olmıyan bir şey anlamaz. Fakat ben bundan çok şey anladım. Sıhhat Bakanlığı bununla meşgul olmalıdır. Panayır yerlerinde yakı satar gibi ilâç satılmaz.

Sıtma savaşı hakkında olağanüstü bir kanun kabul ettik, olağanüstü tahsisat verdik, olağanüstü faaliyete atıldık.

Arkadaşlar; bu olağanüstülüğün yanında olağanüstü netice bekleriz. Bu neticenin şu veya bu olacağı hakkında şimdiden bir kehanette bulunmayacağım. Ancak bu sene zarfında intihap dairelerimize gittiğimiz zaman en çok meşgul olacağımız iş, bu olağanüstü vaziyeti tetkik etmek olacaktır. Eğer muvaffak olduğunu görürsek o zaman kendilerini tebrik ederiz. Bununla beraber Sağlık Bakanlığı bu olağanüstü vaziyeti artık kaldırsınlar. Olağanüstülüğü normal şartlara irca etsinler. Eğer bu faaliyetten bir netice çıkıyorsa memleketi bundan istifade ettirsinler. Normal kanunlarla normal şartlara irca etsinler.

Bu faaliyet eğer beğeniliyorsa, eğer memleket bundan istifade ediyorsa normal kanunlarla bunu idame etmeğe baksınlar. Tahsisat mı icab ediyor, memur adedinin çoğaltılması mı lâzımgeliyor, memurların seviyesinin yükseltilmesi mi gerekiyor, buna tevessül etsinler ve bunu normal şartlarla yapsınlar.

Sıtma sağlık koruyucuları diye gayet mütevazı memurlarımız var. Arkadaşlar bu bahis hakkında bazı münakaşalar geçmiştir. Eski bakan da yeni bakan da bu hususta bazı vaatlerde bulunmuştur. Fakat bunlar vaat olduğu gibi olmadı. Bunların ücrette kalmalarıyla daha fazla istifade edilir zannedildi Arkadaşlar, bunların yaptıkları iş basit olmakla beraber sıtma mücadelesi bakımından en hamleli, en ileri işlerdir. Bunları terfih yoluna gitmelerini ve bunları nazarı dikkate almalarını dilerim.

Verem mücadelesi bahsinde bu sene faaliyet gösterdiler. Üç dispanser açtılar. Dispanserimizin adedi bu suretle 6 oldu, belki yeniden de açacaklardır. Fakat dispanser adedi ne kadar çok olursa olsun, isterseniz her büyük şehirimizde büyük birer sanatoryum yapınız. Verem mücadelesi için son zamanlarda edindiğimiz intibalar ve tecrübelerden aldığımız neticeler, bütün memleketin sanatoryum vaziyetine konulmasını icabettirecek şekilde ağırdır. Söyliyeceğim şeyler belki kendisine doğrudan doğruya ait değildir. Fiyatları düşürmek, halkın boğazına, karnına besleyici bir gıda vermek.. İyi amma kendileri tenkitlerimizi nazarı dikkate alsınlar, o da hekimdir, hekimce cevap verir. Ben iktisat işlerinden asla anlamam, ticaret işlerinden asla anlamam,

onun için o cihetlerden bir şey söylemeyeceğim. Yalnız benim bildiğim halkın belenmesi işi. Bugün değil mütevazı insanlar, orta halli insanlar, hattâ biraz refah içinde yaşayanlar dahi ıstırap içindedirler. Memlekette bir yağ meselesi vardır. Yağ âdeta bir pırlanta kadar kıymetli bir mata olmuştur. Memlekette eskiden o kadar yağ bol idi ki, binlerce teneke sadeyağ ihraç ederdik Şadeyağ ihraç ederken bugün bir kaşık sadeyağ bulamıyoruz, Memlekette teneke, teneke vapurlar dolusu zeytinyağı ihraç ederken, bugün salataya koyacak bir parça yağı bulamıyoruz. Memlekette eskiden hiç olmazsa kasaba gittiğimiz vakit et bulurduk. Bugün kasapta et gördüğüm zaman hayrete düşüyorum. Bu da mı Avrupa'dan geliyor? Her gün Ulus Gazetesi, tıpkı Abdülhamit devrinde maaş çıkırtığı zaman yazıldığı gibi, bugün mezbahada şu kadar koyun, şu kadar kuzu kesilmiştir diye yazıyor. Bu havadisi biz de arıyoruz, Ulus Gazetesi bizim bu ihtiyacımıza cevap veriyor. Bu da bugün memleketimizde bir mesele halindedir. Niçin mesele olarak kalsın?

Bence verem mücadelesi bahsinde yapılacak ilk iş, halkın kursağına, eti, yağı, şekeri gayet ucuz olarak temin etmektedir. Bu, iktisadın şu sistemine dayanmış, ticaretin bu sistemine dayanmış, ben bunu anlamam. Halkın sıhhatini anlarım, halkın yaşamasını anlarım. Halkın sağlığı mevzu bahis olduğu vakit iktisat da, ticaret de her şey susar.

Meyva meselesi daha fena bir haldedir. O kadar fena ki, meyva âdeta lüks gıdalar sırasına girdi. Bugün olur olmaz adamlar, çocuklarına iki kilo elma alamıyor. İki portakal almakla adamın kesesi boşalıyor. Bu bakımdan bunlar çok mühim mesele oluyor.

Arkadaşlar normal zamanlara girdiğimiz söyleniyor. Normal zamanlara girdikten sonra olağanüstü olarak kabul ettiğimiz bütçenin bazı masraflarından kurtulmuş olacağız, böyle bir tasavvur var. Fakat bu normal şartlara avdet ederken olağanüstü faaliyetlere de atılmak üzere bulunduğumuzu da düşünmeliyiz. Memlekette bir çocuk meselesi vardır. Çocuk meselesinin kötü bir tarafı, nihayet hamdolsun umumî ve genel olarak halledilmiştir. Fakat umumî olarak düşünülmesi lâzımgelen çocuk meselesini Devletin eline almasıdır. Kimsesiz, fakir çocuklar Devlet elinde bulunmazsa bu memleketin nüfusu artmaz. Ben şahsan Sağlık Bakanının bu meseleyi kavradığını biliyorum, Kendileriyle hususi temaslarm vardır. Memleketin nüfusu artıyor deniyor. Hayır, arkadaşlar memleketin nüfusu artmıyor. 1927 senesinde nüfusumuz 14 milyonus. Şimdi 18 - 20 milyon olmuşuz. Artmıyor, görüşümüzde bir galat var. Halk eskiden olduğu gibi saklanmıyor yazış ve istatistik tekemmül etmiştir, biz; bu rakam tekâmülünü nüfusumuzun arttığı şeklinde kabul ediyoruz. Şekil bu değildir. Şekil olduğumuz yerde duyuyoruz, belki de

küçülüyoruz. Bunu arttırmada Sağlık Bakanlığının büyük yardımı olacağına kaniim, çocuk bakımını ele almak şartıyla.

Bizim memleketimizde çocuklara bakacak bir müessese var, cılız, hattâ faydasız, müsaade buyurursanız, lüzumsuz.

Yalova kaplıcaları kiraya mı veriliyor? Hayret ediyorum. Yalova kaplıcaları hakkında ben bidayette bu müesseselerin Sağlık Bakanlığına verildiği zaman söz olarak demiştim ki, Yalova kaplıcaları hangi Bakanlığın emrine geçerse geçsin o bakanlığın bütçesini tahrip edecek bir şeydir. Fakat ilâve etmişim, demiştim ki, memleketin salonudur, her ne pahasına olursa olsun, orada yaptığı masraftan vaz geçemiyecektir. bu salonu daha basit bir şekle ifrağ edemeyeceğiz, olduğu gibi hattâ daha süslü yaşatmağa mecbur olacağız. Uzatmamak için kısa söyleyeceğim, Yalova kaplıcalarının Yıldız sarayı akibetine uğratılmamasını rica ederim.

En nihayet son paragrafıma geliyorum. Meslek haysiyetini korumayan, meslek haysiyeti uğruna yapılan bazı hareketlerden bahsetmek istiyorum. İstanbul'da bazı gazetelerde okundu, gece nöbetçiliği meselesi:

Arkadaşlar; bu memlekette sağlık işi Devletin işidir. Sağlık Bakanlığının hikmeti vücudu, bütün arkadaşlara ifade ettiği şey bu memleketin sıhhatinden ben mesulüm demektir. Belediye dairelerimizde bir şube var. Sağlık müdürlüğü. Onun da hikmeti vücudu bu şehrin sıhhatinden ben mesulüm demektir. Pekâlâ amma gece yarısı herhangi bir sebeple filân mütehassıs benim ayağıma gelsin dendiği vakit o mütehassısın da insan olması dolayısıyla biraz istirahat ihtiyacı varsa, mazeretim var rahatsızım, uyuyorum derse, bu doktorların aleyhine yürüme için bir sebep mi olmalıdır?

Niçin Sağlık Bakanlığı bunu nazara almaz ve belediye üzerine hâkim olmaz, şehrin sıhhatini korunmak için belediyeyi faaliyete sevkemez? Arkadaşlar; İstanbul Belediye Hekimlerinin vaziyetini belki bilmiyorsunuz, faciadır. Beş sene evvel bunlara 75 lira veriliyordu, belki 15 lira da pahalılık zammı almışlardır. Bu şerait altında hekimin vazifesi de belli değildir. Binaenaleyh herhangi bir şekilde hekimin vazifesi tasrih edilmez ve kendisine de geçecek miktarda para verilmezse iş görmez ve görülmez. Bütün bunlara Sağlık Bakanlığı doğrudan doğruya hâkim olmak mecburiyetindedir.

Arkadaşlar; memlekette çocuk düşürme davası aldı yürüdü. Benim bildiğim hekim, insanlığı yaşatmakla mükelleftir. Katillik yapmakla değil.

Büyük Millet Meclisi kürsüsünden kendilerinden rica ediyorum, meslek aleyhine, meslektaş aleyhine olmakla beraber rica ediyorum, bunu yapan adamlar mevcuttur, bunlar yakalan-

malı ve en şiddetli cezalarla tecziye edilmelidir.

Çocuk düşürmenin aleyhinde değilim. Bunun da tıbbi sebepleri vardır. Eski kanunda düşürmenin konsültasyon ile yapılabileceği hakkında bir kayıt konulmuştu. Fakat ben buna da emniyet etmiyorum. Bazı hekimler, meslektaşlarımın kısmı küllesini bundan tenzih ederim, her meslekte olduğu gibi hekimlik mesleğinde de soytarılar vardır, çocuk düşürmeden evvel, düşürmenin sebebi ortaya konulduktan sonra ameliyat yapmazdan evvel etraflarına baksınlar. Eğer o memlekette bir hastane varsa ameliyatı mutlaka o hastanede yapsınlar. Yoksa kendi muayenehanelerinde, onun bunun evinde değil. Bunu temin ederlerse çocuk düşürmenin önüne, % 99 onda dokuzunun önüne geçilebilir. Halkın ahlaki bozulmuştur. Hekimin ahlâkı da bozulmuştur, bunun biran evvel önüne geçsinler, meslek şerefini kurtarsınlar.

M. AKSOLEY (Ankara) — Sayın arkadaşlarım Sağlık ve Sosyal Yardım Bakanlığının 1945 yılının 7 aylık bütçesini incelerken, bütçenin 632 numarasında hastaneler Sağlık ve Sosyal Yardım kurumlarına yardım bölümünde verem dispanserleri için 35 bin liranın ayrılmış olduğunu gördüm.

Arkadaşlar; yıllardanberi Sosyal Yardım konusunda çalışan bir arkadaşınızım. Yoksul vatandaşın durumu ile yakından ilgiliyim. Bu vatandaşın harpten önce hayat zorluğu bakımından çekmiş olduğu ıstırabın ölçüsünü % 5 - 10 farzedersek bugün yüzde yüz artmıştır. Buna hiç şüphesiz ki, hayat şartlarının zorluğu ve genel olarak fiyatların yükselişi âmil olmuştur.

Vücudu besliyen gıdaları tam alamamak yüzünden maalesef veremlilerin adedi çoğalmıştır. Bundan biray önce Yardım Sevenler Derneğini bir hastasını Heybeliada Sanatoryumuna yerleştirmek için yazmış olduğu mektubuna almış olduğumuz cevap şudur; sırada bekliyen 380 hasta vardır, sizin hastanıza ancak 8 - 10 ay sonra sıra gelebilir.

Arkadaşlar; gönül arzu ederdi ki, bu bütçeye o bölümde dispanserlere ayrılmış olan 35 000 liranın yanında yeni bir sanatoryumun tesisine ait bir hüküm de bulunsun.

Müsaade ederseniz, kendi bölgemi ilgilendiren bir konuya da temas edeceğim. Ankara'nın Çubuk kazasında dört yataklı bir dispanser vardır. Bu dispanser ismen mevcuttur. Köhne, bugün yıkılmaya meyyal bir evin iki odasını işgal etmektedir. Diğer odaların bütün divarları yıkılmıştır. Kasabanın bir imar plânı mevcuttur. Bu imar plânı mucibince Hükümet konağı, bir de sıhhati umumiye alâkadar eden hamam yapılmıştır. Üçüncü olarak dispanserin inşası gelmektedir. Fakat henüz bu hususta hiç bir teşebbüs mevcut değildir.

Temennim şudur: Yeni bir dispanserin biran evvel yapılacağı için eskisi tamir edilmemekte-

dir, hiç olmazsa bu dispanserin biran evvel temmelerinin atılmasıdır.

Mâruzatım bundan ibarettir. (Bravo sesleri, alkışlar.)

ZİYA KARAMURSAL (İstanbul) — Sayın bakanımız, memleket namına pek mühim işlere teşebbüs ettiler. Bu işleri muvaffakiyetle bitirmesini temenni etmemek imkânı yoktur. Bu teşebbüslerinin neticesine ait olacak olan mâruzatımı sonraya bırakarak başka bir konuya geçiyorum.

Arkadaşlar; bu kürsü tenkit kürsüsü olduğu kadar, aynı zamanda takdir ve şükran kürsüsüdür. Takdirin beçer, tenkitten ziyade kıymeti vardır. Tenkit vazifesini ifa etmeyen vatandaşları ikaz mahiyetindedir. takdir ise hem vazifesini ifa etmeyenleri ikaz ve hem de iyi iş görenleri teşvik mahiyetini alır.

Bendeniz Nümune hastanesinden bahsedeceğim. Ankara'mızın medarı iftihar olan bu müesseseyi gidip görmeyen yok gibidir. Müteaddit vesilelerle ben de sık sık oraya giderim. Sizi temin ederim ki her gidişimde ruhum iftiharla dolar. Oraya gittiğim zaman yüzlerce alil, mariz, perişan bir çok köylülerin gelmiş olduklarını görürüm. Bir kenara çekilir onların vaziyetini tetkik ederim. Bu biçareler hekimlerin yanına çekinerekten utanarak girerler, fakat girer girmez gördükleri yakın alâkadan dolayı sevinerek hastalıklarının güzel, güzel anlatırlar. Hakikaten bunlar gerek tedavi hususunda gerek lüzum ve imkân varsa orada yatırılmak suretiyle de profesörler ve doktorlardan hüsnü muamele görürler. Belki bu arada münferit bazı hâdiselerde olabilir bu umumî vaziyeti bozmaz.

Ancak, arkadaşlar bir hastane kâfi gelmiyor bhusus buradaki yataklar da yetişmiyor. Bu vesile ile hastaneyi idare eden kıymetli doktoru Rüştü Çapçı'ya, muavinine ve diğer profesörlere ve bütün doktorlara ve hattâ hemşirelere buradan şükranımı arz ederken Başkentimizde böyle bir hastanenin daha vücuda getirilmesini temenniden kendimi alamıyorum. Aynı zamanda bu hastanenin ismi gibi bütün yurdumuzdaki hastanelere nümüne olmasını da temenni ediyorum.

Müsaadenizle bir ricada bulunacağım, gidip hastahaneyi gezdiğimiz vakitte, hastaların yanına da uğrarm. Bunların ekserisini memurlar teşkil ederler. Tarzi tedavilerden memnuniyetle bahsederler fakat ücretlerin fazla olmasından şikâyet ederler; üç dört gün yatanlar için bu bir mesele teşkil etmiyebilir fakat 15 - 20 veya bir ay yatanların verecekleri para kendilerine ıstırap veriyor. Belki bugünkü vaziyete göre bu ücreti çok olmayabilir amma onların maddi vaziyeti icabı bu parayı vermek için ağır geliyor. Bilmiyorum. Bu husus Sağlık Bakanlığımıza mı yoksa Maliyeye mi aittir. Her nereye ait olursa olsun bu ücreti yarı yarıya tenkis edelim. Bu, milyonlarca olan

bütçemizde mühim bir şey teşkil etmez velhasıl bunların da istihamlarını ufak bir fedakârlıkla kabul edelim. Onlar hastaneden nasıl memnun kalıyorlarsa bu hareketimizle bizler de onların memnuniyetini kazanalım. (Alkışlar).

E. A. TOKAD (Denizli) — Sağlık Bakanımızdan üç dilekte bulunmak için söz aldım. Bunlardan birisi meriyette olan Sıtma Kanunu değil de hazırlanan Sıtma Kanunu ile beraber Çeltik Kanununu da getirmelerini rica eleceğim.

İkincisi: Uzun zamandanberi inşaatı bir türlü bitmeyen doğumevinin inşasına önem verilerek biranevel faaliyetine geçilmesinin temin edilmesini rica ederim. Bu konu üzerinde fazla durmak istemiyorum. Çünkü ehemmiyet ve müstaceliyeti hepimizce de âşikârdır:

Üçüncü ricam: Memleketin her tarafında serpilmiş bir halde bulunan birçok sıcak su kaplıcalarımız vardır. Bunların bir çoklarının suları tahlil edilmiştir. Radyo aktiviteleri üzerinde tetkikler yapılmıştır. Hattâ zannedersen uzun zamandanberi bu sular Sıhhat Bakanlığınca tetkik edilmektedir. Önümüzdeki bütçe zamanına kadar lütfetsinler, bu konu üzerinde bize bir eser yazarak hediye etsinler. Memleketin muhtelif bölgelerinde bu işle alakalı birçok hastalar vardır. Bunların hepsi Yalova'ya, Bursa'ya gidemezler. Memleketin muhtelif yerlerinde hassai şifaiyeleri tam olan kaplıhalardan bahsediliyor. Binaenaleyh bunlar hakkında bize bir eser lütfetmelerini, bilhassa bu hususta kıymetli uzmanlara mütalâalarını bir arada tophiyarak epiyce ve kıymetlice bir kitabın önümüzdeki bütçe müzakeresine kadar mümkünse yetiştirilmesini rica ederim.

Dr. A. URAS (Mardin) — Arkadaşlar; bendeniz Güneydoğrudan, sıtmalı bir bölgeden yakında döndüm. Orada atabrinden sarıya boyanmış pek çok vatandaş buldum. Bu teşkilâta kursu bitirmiş olan birçok gençlerin hasta aramak için köylere dağıldıklarını müşahade ettim. Ne yaptığını bilen doktor arkadaşlarımızın hummalı faaliyetleri ve idarecilerin yardımlarını görmekle müstakbel için bir zaman teşkil eden bu faaliyetin ferahlık verici olduğunu arzedeceğim. Gerek bunun için ve gerekse geçenlerde, çocukların öldürücü ishallerine karşı getirtilmesini rica ettiğim ilâcın getirtilip tevzi edilmek üzere olduğunu öğrendiğim için Sayın Bakana teşekkürlerimi arz ediyorum.

Bu hassasiyetlerinden cesaret alarak Sayın Bakandan bir ricam daha vardır.

Arkadaşlar, Devlet Reisimiz geçenlerde 19 Mayıs stadyomunda irat ettikleri nutukta köylü sağlığının da büyük millî bir dâva olarak ele alınacağını tebsir buyurdular. Emir ve işaretleri kesindir. Bendeniz bu ereğe varmanın ancak santr d'ijyenlerle olabileceğine kaniim, yani sağlık merkezleri: O sağlık merkezleri ki, buldukları mın-takada doğan her vatandaş, ferden ferda sıhhi sicillerinin tutulması ve hayatları müddetin-

ce sıhhi hallerinin kontrol edilmesi vaki ve şâfi tababetin daima nezareti altında bulundurmamak suretiyle çalışırlar. Bu ereğe, bu neticeye yarıldığı vakit ideal, hakiki sıhhi teşkilât kurulmuş olur. Bu da, Millî Eğitim dâvası gibi, muvaffak ve muazzam bir hamle ile başarılabileceğine kaniim. Bendeniz bu teşkilâta bir çekirdek olacak küçük bir teşkilâtın hemen kurulmasını istiham ediyorum. Çocuk meselelerinde biraz hassasım arkadaşlar. İş çocuklardan almamın sebebi de belki bundan ileri gelir. Arkadaşlar, bir çocuk doğar doğmaz bir düzüneye varan amansız düşmanlarla çarpışmak zordur. Hayatiyeti bu amansız düşmanlara galebe çalan çocuk câmiaya katılır, maalesef yarısını teşkil eden diğerleri ölü. Bu amansız düşmanlarla savaşılabilecek surette tababet halen mücehhezdir. Çocuk altı aya varır varmaz kendisine boğmaca, difteri, çiçek, tifo, paratifo ve emsali bütün aşılabilir. En müthiş düşmanı olan çocuk ishali ile savaşılabilecek halde dir tababet. Binaenaleyh şimdi istediğim, bu çekirdek teşkilâtın yerini büyük teşkilâta terketmesi gayet kolay olacaktır, her kazaya bir seyyar sıhhat memurunun bu aşılarda ilâçlarla mücehhez olarak gitmesi kâfidir. Bu büyük bir paraya ve büyük bir külfete ihtiyaç göstermez zannedirim. Bu suretle de en büyük düşmanlarla mücadele edilmiş olur.

Arkadaşlar, Türk anası fedakârlık ve feragatle bize her yıl kucak kucak çocuk vermektedir. Bunlar geleceğin ümit ve ışığıdır. Bunların hüsnü muhafazasıdır ki kalabalık, mesut, kuvvetli ve ileri bir Türkiye'yi doğuracaktır.

Hükümetten ikinci bir ricam vardır. Arkadaşlar, sosyal yardım bir komplekstir. Bunun bugünkü içtimai muavenet müdürlüğü kadrosunda kaldığı müddetçe yani o dairede kaldığı müddetçe pasif kalmağa mahkûmdur. İş Kanununun tatbikatının işçi teşekkülleri ve amele teşekküllerinin analık hallerinin sosyal sigorta işlerinin, aylak çocukların, acezenin, fakirlerin, işsizlerin bu mudil işi bu konuya girebilir.

Binaenaleyh; içtimai muavenet müdürlüğü işinin bu saydıklarıyla münasebeti nazarı dikkate alınarak yeniden teşkilâatlanmasında fayda mülâhaza ediyorum. Takdir kendilerindedir.

Dr. C. ÖZELÇİ (Malatya) — Sayın arkadaşlar; Sağlık ve Sosyal Yardım Bakanlığının çıkardığı sıhhi haritaya şöyle bir göz atacak olursak Erzurum'dan Mersin'e kadar trahom; Karadeniz sahillerinde frengi; Orta Anadolu sıtma ile işaretlenmiştir. Şu vaziyet karşısında Sağlık ve Sosyal Yardım Bakanlığının bütçesi gözönünde tutulacak olursa, gerek bu savaşlar, gerek içtimai yardımlara, bu paranın kâfi gelip gelmeyeceğini mülâhaza ediyorum. Bu paranın bugünkü vaziyette kâfi gelmeyeceği pek sarıh olarak görülmektedir. Bunun için ne yapmalıyız. Devlet bütçe-

sinde sağlık ve sosyal yardım için bu kadar para ayrılabilmiş. Buna karşı Sayın arkadaşlar, her medeni memlekette olduğu gibi, sıhhi yardımlar, sıhhi vergiler ihdas edilmiştir, bizde de bu kalkınmanın tamâmiyle kendisini göstermesi ve muvaffak olması için bunun yapılması zaruridir. Bunu arzettikten sonra Sağlık ve Sosyal Yardım Bakanlığımın bazı ricalarım vardır: Gerek olağanüstü sırtmada ve gerekse normal sırtma mücadelesinde iyi teşkilâtla işe başladılar. Bu teşkilâtla beraber giden trahom ve firengi mücaделeleri vardır. Trahom mücadelesinde fazla bir durgunluk var. Bu durgunluğun faaliyete sevkini rica ediyorum. Meselâ adyaman trahomunun en kesif noktası olduğu halde burada 20 yatakla faaliyete başlıyan hastanenin kadrosu son zamanlarda on yatağa indirilmiştir.

Sonra bazı mntakalar vardır ki, kışın muvasala kesiliyor, yollar, mâniâlar dolayısıyla kapanıyor. Buna karşı hastalar gerek muayene ve tedavi evlerine gerek dispanserlere gidemiyor. Bunun için de vilâyet dâhilinde, Malatya dâhilinde Arapkir ve Pötürgede bir Trahom dispanseri açılmasını rica ediyorum.

Sonra Malatya'da mensucat fabrikasının pamuk atelyesi her ne kadar fenni şekilde yapılmışsa da bu pamukluların atımında çalışan ameleinin sıhhi vaziyetleri hakikaten nazarı dikkati cel-

bedecek vaziyettedir. Fabrikadaki pamuğun rutubet derecesini muhafaza etmek için fazla miktarda rutubet veriyorlar. Bundan, orada çalışan amele müteessir oluyor, romatizmaya ve vereme istidat gösteriyorlar. Bir çokları da mâlûl olarak o müesseseden ayrılıyorlar. Buna karşı arkadaşlarımızın ifade ettikleri gibi burada verem günden güne çoğalıyor. Bu hususta lâzımgelen tedbirlerin alınmasını rica ediyorum.

Günden güne kesafet peyda eden Malatyanın nüfusu 50 bine yaklaşmaktadır. 75 yataklı memlet hastanesi ihtiyaca cevap veremiyor. Eğer imkân bulunursa bunun Muvazenei Umumiyyeye alınmasını istirham ediyorum, mâruzatım bundan ibarettir.

BASKAN — Daha söz almış beş altı arkadaş vardır, vakitte geçmiştir. Görüşülecek bütçelerin adedi de çoktur. Bütçenin ay başından evvel çıkması lâzımdır. Maliye Bakanlığı vilâyetlere icabeden talimatı vaktiyle verebilmek için bütçenin biranevvel çıkmasını istemektedir, biranevvel çıkması zaruridir. Onun için müsaade buyurursanız pazartesi günü öğleden evvel de toplanalım. (Doğru doğru sesleri).

Şu halde pazartesi günü saat onda toplanılmak üzere bu birleşime son veriyorum.

Kapanma saati : 13

